

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

7^E JAARGANG

WOENSDAG 20 SEPTEMBER 1922

No. 351

INHOUD

	Blz.
CENTRALISATIE VAN DEN POSTCHEQUE- EN GIRODIENST door G. A. Kessler met naschrift door A. W. Kymmell	812
Medezeggenschap I door Prof. Dr. J. A. Veraart	814
Het Verslag van de Staatscommissie inzake Mond- en Klauw- zeer II door Mr. Dr. R. H. Baron de Vos van Steenwijk	816
Het begrip „Gemiddelde” in de zakelijke bedrijfsbelasting door F. Claes	818
Londensche Correspondentie	819
Index-cijfers	820
De Rijksmiddelen	821
AANTEKENINGEN:	
De waarde van den gulden	821
Kosten van levensonderhoud van arbeidersgezinnen te Amsterdam	822
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	823
MAANDCIJFERS:	
Overzicht der Rijksmiddelen	823
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	824—830
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

Assistent-Redacteur voor het weekblad: D. J. Wansink.

Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruijge Plaatweg 37.

Telefoon Nr. 3000. Postcheque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementenprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,—
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen
het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

19 SEPTEMBER 1922.

De stemming op de geldmarkt werd de afgelopen
berichtsweek niet onbeduidend vaster. Het schijnt,
dat de najaarsgeldvraag dit jaar bijzonder vroeg in-
zct. Van een verruiming van de geldmarkt na de
laatste maandswisseling is eigenlijk geen sprake ge-
weest en het aanbod van geld is regelmatig kleiner
geworden. Tegen de medio was geld dan ook zeer sterk
gezocht en ook daarna bleef de vraag aanhouden. De
discontokoersen liepen dan ook verder op; nadat ge-
durende de eerste dagen der week meestal nog voor
3½ pCt. te plaatsen was, werd later 3¼ pCt. toege-
staan, terwijl gisteren tot 3¼ pCt. en ook tot 3⅜ pCt.
werd afgedaan. Ook de prolongatierente was om-
streeks den 15den vaster op 3 pCt., later was weder
voor 2½ pCt. geld beschikbaar.

Na de stijging van verleden week vertoont de post
binnenlandsche wissels op den weekstaat van De Ne-
derlandsche Bank thans weder een daling van f 5,3

miljoen, waarvan f 3 miljoen voor rekening komt
van afgelost schatkistpapier; het bedrag der recht-
streeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen liep
van f 39 miljoen tot f 36 miljoen terug. Het hoofd
beleeningen geeft daarentegen, ten gevolge van de
toeneming der goederenbeleeningen, die van f 15,4
miljoen tot f 18,9 miljoen opliepen, per saldo een
vermeerdering te zien van f 1,6 miljoen; de effecten-
beleeningen namen echter met f 1,9 miljoen af.

De post papier op het buitenland vertoont een
daling van f 2 miljoen; blijkbaar heeft de Bank in
de afgelopen week dus weder een gedeelte van haar
buitenlandsche wissels in saldi omgezet. Tegelijker-
tijd moet voor een vrij aanzienlijk bedrag aan dollars
zijn afgegeven. De diverse rekeningen onder het actief
daalden althans met f 4,9 miljoen.

Het renteloos voorschot aan het Rijk liep met f 0,4
miljoen terug. De biljettencirculatie verminderde
met f 9,3 miljoen; de rekening-courant saldi met
f 2 miljoen. Daar de metaalvoorraad tegelijkertijd
nog met ruim f 100.000 toenam, steeg het beschik-
baar metaalsaldo met f 2,3 miljoen.

De Minister van Financiën stelt op 21 dezer de in-
schrijving open op 75 miljoen schatkistpapier. Aan-
geboden worden wederom 3- en 6-maandspromessen
en 4½ pCt. jaarsbiljetten.

De wisselkoersen waren deze week nog rustiger dan
de voorafgaande week, daar nu ook zelfs de schomme-
lingen in den markkoers niet groot waren. Na de
flauwe opening van Maandag trad den volgenden dag
een licht herstel in en bleef de stemming de geheele
week verder vrij vast.

LONDEN. 16 SEPTEMBER 1922.

Hoewel nog niet gezegd kan worden, dat de stem-
ming gemakkelijk was, gaf de geldmarkt gedurende
de afgelopen week toch blijk zich geleidelijk aan te
passen aan de inkrimping van beschikbaar crediet,
welke gedurende de laatste weken plaats vond. Op
Maandag werden de opnamen van de vorige week bij
de Bank of England afgelost. Hernieuwing van dag-
geld vond geregeld plaats tegen 1½ pCt.; nieuw geld
varieerde tusschen 1½ en 2½ pCt. en toonde een ietwat
stijgende tendens tegen de tweede helft van de week.

De omzetten aan de discontomarkt bepaalden zich
in hoofdzaak tot Treasury Bills. De disconto's daal-
den in den loop van de week en noteerden op Vrijdag:
2-maands bankaccepten 2⅜—⁷/₁₆ pCt.; 3-mnds. id.
2⁷/₁₆—¹/₂ pCt.; 4-mnds. id. 2⁹/₁₆—³/₈ pCt.; 6-mnds. id.
2⁵/₈—¹¹/₁₆ pCt.

CENTRALISATIE VAN DEN POSTCHEQUE- EN GIRODIENST.

Naar aanleiding van de voorgenomen centralisatie van de rekeningen van den postcheque- en girodienst op één kantoor meent ondergeteekende, dat het van nut zou zijn, indien in het openbaar stemmen uit de practijk pro en contra dezen voorgenomen maatregel vernomen werden. Het is mij, als lid van de Kamer van Koophandel in Den Haag bekend, dat eenige kamers in het land met eenige zorg zich rekenschap hebben getracht te geven van het al of niet wensche-lijke dezer wijziging, doch ondergeteekende meent, dat een publieke behandeling dezer zaak geen overbodige weelde is.

De postcheque- en girodienst is erin geslaagd in de luttele jaren van haar bestaan in ons land het ge-
bruik ingang te doen vinden, om betalingen per cheque (girobiljet) te doen verrichten.

De dienst is een opmerkelijk succes, de door hem bereikte resultaten zijn zeer verblijdend, de snelheid en vereenvoudiging in het geldverkeer, dat hij brengt, mogen als een positieve winst voor de samenleving worden beschouwd.

De dienst is er intusschen nog ver van verwijderd algemeen te zijn. De nog sterk toenemende deelname wijst erop, dat hij nog in de volle expansie-periode verkeert. Het aantal rekeningen, dat ultimo December 1920 32582 bedroeg, groeide tot 55410 per ultimo December 1921, dus met ca. 70 pCt., om tot ultimo Maart 1922 vander te stijgen tot 64889, dus met bijna 20 pCt. in het eerste kwartaal van dit jaar. De expansie toont dus zelfs relatief nog geen achteruitgang, hetgeen er wel op wijst, dat wij ons nog in den eersten opbloei van dit instituut bevinden.

Waar nu de ontwikkeling van deze instelling een zoo alleszins bevredigend beeld vertoont, vraagt ondergeteekende zich af, of het niet gevaarlijk moet worden geacht, een zoo ingrijpende wijziging aan te brengen als thans in het voornemen ligt.

Het gevolg van deze wijziging zal zijn, dat in het zoogenaamde lokale verkeer belangrijke vertraging zal ontstaan. Giroeringen van en op rekeningen, thans op één kantoor gehouden, zullen één dag (volgens het oordeel der Directie), vermoedelijk echter in vele gevallen twee dagen later geschieden en aan den ontvanger der gelden bekend gemaakt worden. Voor contante betaling zullen geen cheques meer kunnen worden gebruikt. De directe beschikkingmogelijkheid over het rekeningssaldo verdwijnt. Deze laatste consequentie beoogt men ten deele te ondervangen door de invoering van zoogenaamde lokale rekeningen, doch de bevoegdheid tot het opnemen van gelden zal beperkt worden tot het opnemen van gelden ten eigen behoeve. Geen wonder, dat van deze rekeningen in Frankrijk en Zwitserland, waar zij reeds bestaan, slechts gering gebruik wordt gemaakt. Bovendien, indien de lokale rekeningen een grooten omvang zouden aannemen, wil het mij voorkomen dat een groot gedeelte van de beoogde bezuiniging op den dienst weer zou worden teniet gedaan.

Nu moge het juist zijn, dat het lokale verkeer slechts $\frac{1}{3}$ uitmaakt van het totale verkeer, doch ik zou van hen, die met ervaring kunnen spreken, wel eens willen vernemen of zij het niet als een hoogst ernstige belemmering zullen gevoelen, dat het rekeningssaldo voor directe beschikking onbruikbaar wordt. Mij komt het voor, dat juist hierin een uiterst gewichtige taak van den dienst moet zijn gelegen, dat de betaling per cheque, zooals die in Engeland burgerrecht heeft verkregen, ook bij ons algemeene ingang vindt. Zeker, indien iedereen bij den dienst was aangesloten, zouden veel minder cheques en in steeds meerdere mate girobiljetten worden afgegeven; doch ten eerste is dit bij ons nog lang niet het geval, en ten tweede is een giroering onder het nieuwe systeem geen contante betaling.

Contante betalingen zullen niet meer per post- en girodienst kunnen worden afgedaan; ziehier de naar

mijn meening gewichtigste consequentie van de beoogde wijziging.

Den wijziging, welke motiveering gelegen is in het streven naar bezuiniging.

Het is moeilijk voor een volslagen outsider als ondergeteekende, om zich een oordeel te vormen over de inwendige organisatie van het apparaat: hoe die is, hoe die zijn kon en hoe die worden moet. De Directie heeft een uitvoerige studie van het onderwerp gemaakt, ook in het buitenland en verklaart dat de organisatie in ons land veel te duur is. Het aantal ambtenaren per 100 behandelde postrekeningen belooft bij ons 8,9 (in 1921?) tegenover 4,7 à 1,6 in het buitenland. Alle redenen derhalve om te peinzen over de middelen om hierin verbetering te brengen. Centralisatie, zoo wordt beloofd, zal de onkostenrekening met f 2.000.000 per jaar doen dalen! Dat is een zeer belangrijk cijfer. Past het ons nu, leeken en outsiders, belastingbetalers tevens, om zonder meer ons fiat te geven, ons te verheugen in het te bereiken resultaat (de vogel is intusschen nog niet in de hand), ook indien dit slechts bereikt kan worden door het nadeel bovengenoemd? Of zijn wij bevoegd te vragen of de aangegeven weg de eenige weg is om tot bezuiniging te geraken?

Mij heeft het getroffen, dat in Den Haag dubbels worden gehouden van alle rekeningen. Dat beteekent vermoedelijk, dat de geheele controle der driehonderd en zooveel kantoren in Den Haag geschiedt. Dat beteekent vermoedelijk, dat van elke rekening der thans wellicht 75000 rekeninghouders een duplo naar Den Haag wordt gestuurd en wel telkenmale opnieuw bij elke wijziging, die in zoo'n rekening wordt aangebracht. Dat beteekent verder vermoedelijk, dat ook mutatielijsten, lijsten van giroeringen, stortingen, uitbetaalde cheques door de diverse kantoren regelmatig worden opgezonden, dat de lichamen van cheques, girobiljetten, storting formulieren naar Den Haag worden gestuurd en daar worden gesorteerd en bewaard. Dat beteekent in het kort vermoedelijk, dat de geheele administratie *reeds gecentraliseerd is*, ofschoon de uitvoering door driehonderd en zooveel kantoren geschiedt, die natuurlijk hun eigen rekeningen moeten aanhouden; en dat verklaart ten slotte het overigens niet licht verklaarbare feit, dat het aantal paperassen volgens belofte der Directie tot op $\frac{1}{13}$ verminderen zal, indien de driehonderd en zooveel kantoren worden opgedoekt. Nu ook wordt het paleis aan de Kortenaarkade begrijpelijk, dat, ontworpen en gebouwd vóórdat van centralisatie der rekeningen sprake was, dienen moet om het heirleger van ambtenaren onder te brengen, dat immers „sowieso” noodig zal zijn, onverschillig of de rekeningen daar gehouden worden of wel over het geheele land verspreid zijn.

Doch is het nu, indien mijn „vermoedelijk” blijken mocht „wel zeker” te zijn, zoo heel onverklaarbaar, dat de vraag bij mij rijst of niet de centrale papiercontrole véél meer dan de gescheiden uitvoering oorzaak is van de hooge kosten van den dienst. Ware niet een deugdelijke controle te verkrijgen door middel van accountants, die belast zijn de rekeningen bij de diverse kantoren te controleeren en die een berg van papier zouden overbodig maken. Indien mijn veronderstelling juist is, zijn zulke belangrijke centra van den dienst als Amsterdam en Rotterdam, verplicht een compleet stel papieren, rekening duplo's, verantwoordingsstukken naar Den Haag te sturen als materiaal voor controle en narekening, terwijl toch stellig geëischt kan worden, dat daar evengoed de boekhouding feilloos geschieden kan en de Directie zich zou kunnen bepalen tot periodiek accountantsonderzoek.

Ik stel voorop, dat ik slechts vooronderstellenderwijze spreken kan, doch wellicht ware de heer Kym-mell bereid, zijn organisatie en zijn plannen tegen deze geenszins als boosaardig bedoelde kritiek in bescherming te nemen.

Ten slotte nog een enkel woord over de kosten van den dienst vanuit het standpunt der rekeninghouders beschouwd. Deze zijn inderdaad uitermate billijk. De tarieven zijn zeer laag; de formulieren goedkoop verkrijgbaar; fouten komen haast niet voor; een stel praktische regels slaagt erin de faciliteiten zoo ruim mogelijk te doen zijn; en bovendien ontvangt de rekeninghouder 2 pCt. rente voor direct opvraagbaar geld. Ik ben de meening toegedaan, dat het publiek zoo noodig voor den rijken overvloed (van gemakken, die de dienst biedt, meer zou willen betalen. Ik juich het toe, dat de Directie naar bezuiniging streeft en gezins overweegt een ruimere belooning te verlangen. Ik ben ook overtuigd, dat het publiek wil, dat de dienst intern zoo zuinig mogelijk moet worden gemaakt, zelfs wanneer hij extern reeds onder het vigeerend stelsel niet anders dan uiterst billijk kan worden genoemd; maar ik meen, dat een bezuiniging, die slechts door prijsgeving van een belangrijk woordel kan worden verkregen, de verdere uitbreiding van het instituut meer bedreigt dan een financieel offer, zoo dit werkelijk noodig mocht blijken. De gekweekte rente van de belegde gelden is de enorme sluitpost van de begroting. Zij bedraagt 80 à 90 pCt. van alle inkomsten. Thans vergoedt de postcheque- en girodienst evenveel rente als de groote banken doen voor saldi in rekening-courant. De Nederlandsche Handel Mij. heeft de rentevergoeding in rekening-courant vanaf 1 September van dit jaar vastgesteld op 1½ pCt. Deze sluitpost is een in mijn gevoel te ongewisse bron om geheel op te kunnen bouwen. De rentevergoeding mag lager zijn dan zij in rekening-courant bij prima bankinstellingen bedraagt, en het ware m.i. volmaakt te verantwoorden, indien zij derhalve afhankelijk werd gesteld van de geldmarkt en als regel ½ pCt. à 1 pCt. lager werd gehouden dan de rente, die men in rekening-courant kan bedingen. Doch natuurlijk slechts als het moet; het moet echter naar mijn meening, indien na toepassing van alle middelen tot bezuiniging, met instandhouding van alle voordeelen van den dienst, deze voor een tekort zou zijn geplaatst.

G. A. KESSLER.

N a s c h r i f t. De heer Kessler is zeer welwillend in zijn kritiek waarvoor ik hoogst erkentelijk ben, en poogt zelfs enkele middelen aan te geven, om met behoud van het bestaande stelsel door accountantsonderzoek op de kantoren de contrôle op de boekingen te doen geschieden. Dit zou evenwel niet tot bezuiniging leiden, omdat met een periodiek accountantsonderzoek van de boekhouding der postkantoren niet zou kunnen worden volstaan. Daardoor zou slechts een deel — het kleinste — van het tegenwoordige werk der directie achterwege kunnen blijven. Zoo zou het onder meer niet doenlijk zijn, buiten een centraal contrôle bureau te doen nagaan, of alle in giro afgeschreven bedragen behoorlijk op de aangegeven rekeningen, verspreid over de postkantoren in het gehele land zijn tegoed geschreven, of alle stortingen zijn verantwoord en in het credit der betrokken rekeningen zijn gebracht en of tegenover uitbetaalde bedragen op cheques inderdaad afschrijvingen op de rekeningen staan. Met steekproeven, dus zonder uitgebreide contrôle, die zekerheid te erlangen is niet mogelijk. Men bedenke, dat de contra-posten van de duizenden boekingen in verreweg de meeste gevallen door een ander kantoor worden verantwoord. Bovendien behoort het tot de taak van het centrale bestuur de cijfers van alle postkantoren te verzamelen, den omvang van den dienst na te gaan en daarvan een algemeen overzicht te verkrijgen en eindelijk om de gegevens voor de rentevergoeding over de saldo's te berekenen. Dit alles zou, ook bij accountantsonderzoek op de postkantoren, blijven bestaan.

Het tegenwoordig stelsel kost schatten van geld aan personeel en materieel, gebouwen inbegrepen — hetgeen de heer Kessler veronderstelt omtrent de in-

richting der administratie, is in het algemeen juist — zoodat het inderdaad meer dan tijd wordt om den dienst, zonder de goede werking te verminderen op eenvoudiger en economischer wijze in te richten. Ik heb het volle vertrouwen, dat de rekeninghouders als de dienst is gecentraliseerd niet zullen klagen over vertraging in de uitvoering van hunne opdrachten of over wat ook.

Bij het voorstellen der centralisatie is niet over een nacht ijs gegaan (zie de bekende nota door Zijne Excellentie den Minister van Waterstaat aan de Tweede Kamer gericht). Ik kan thans in bijzonderheden nog geene beschrijving geven van de inrichting van den dienst na de centralisatie. Overwogen wordt bij de uitvoering zooveel mogelijk gebruik te maken van moderne kantoor machines, waardoor beperking van personeel, en besparing op het materieel zal worden verkregen.

Met bovenstaande algemeene beschouwingen meen ik te kunnen volstaan. Alleen ben ik nog een enkel woord verschuldigd naar aanleiding van een paar punten. Het locale verkeer zal inderdaad iets in het gedrang komen, al zal het nadeel niet zoo groot zijn als de heer Kessler meent. De langere duur van de behandeling wordt beperkt tot die biljetten, welke in den loop van den morgen aan het postkantoor worden bezorgd. Wat des avonds tijdig in de bus is gedaan ondervindt geene vertraging. Overigens komt het mij voor, dat de heer Kessler te veel naar het chequeverkeer kijkt en te weinig naar het veel grootere giroverkeer. Dit laatste treft alleen doel, n.l. vermindering van het gebruik van contant geld, en in het algemeen gesproken zal het giroverkeer door de centralisatie winnen. Voor het overige blijft het gebruik van cheques, evenals onder het tegenwoordig stelsel het middel, hetzij om betalingen te doen aan personen, die geen rekening hebben, hetzij om zelf geld terug te nemen. De bevoegdheid der rekeninghouders om over hun saldo te beschikken blijft onverkort bestaan. De opmerking, dat contante betalingen niet meer per postcheque en girodienst kunnen worden afgedaan kan ik dan ook niet onderschrijven. Wel zal de rekeninghouder niet meer op staanden voet zijn geld kunnen lichten, doch alleen na voorafgaand advies. Wenscht hij zich niettemin de zekerheid te verschaffen om te allen tijde direct, dus zonder voorafgaand advies, een bedrag te kunnen opnemen, dan opene hij een locale rekening. De practijk zal evenwel aantoonen, dat bij de voortgaande uitbreiding van het giroverkeer de behoefte aan locale rekeningen kleiner wordt.

Dat van de locale rekeningen in Zwitserland en Frankrijk weinig gebruik wordt gemaakt is een bewijs, dat daar te lande de betaling in giro meer tot zijn recht komt dan in Nederland.

Er is bij de instelling van den dienst hier te lande de opmerking gemaakt, dat meer een cheque- dan een girostelsel werd ingevoerd. Betaling in giro moet hoofzaak zijn, per cheque uitzondering. Overigens kan ik den heer Kessler geruststellen, dat het bijhouden der locale rekeningen op de postkantoren weinig werk zal vorderen.

Het gebouw aan de Kortenaerkade is bestemd voor het Hoofdbestuur der posteries en telegrafie, niet voor den girodienst. Als de dienst met behulp van kantoor machines zal zijn ingericht behoeft de heer Kessler, zooals gezegd, geen vrees te hebben voor een groot leger van ambtenaren.

De tarieven van den girodienst behooren, naar mijn persoonlijke meening, zoo laag mogelijk te worden gehouden. Vooral het stortingsrecht moet zeer billijk zijn, om de toestrooming van geld te bevorderen. In het buitenland geldt daaromtrent dezelfde meening. De rentevergoeding dient althans eenigszins verband te houden met de depositorente der banken. Feitelijk moeten voornamelijk uit het surplus der rente de kosten van den dienst kunnen worden betaald, doch dit is alleen mogelijk als de dienst de beschikking heeft en

houdt over ruime saldo's. De gelden moeten derhalve aangetrokken worden, waartoe noodig zijn een redelijke rente en lage kosten voor de rekeninghouders.

De heer Kessler zal mij hoogst welkom zijn te mijnen bureele Zuid-Binnensingel 216, ter verkrijging van al die inlichtingen, welke hij wenscht te ontvangen voor zooveel althans het gevraagde door mij kan en mag worden gegeven. De geheele inrichting van den dienst in een tijdschriftartikel te behandelen is niet wel mogelijk, althans niet in den overgangstijd, waarin de instelling thans verkeert.

A. W. KYMMELL.

MEDEZEGGENSCHAP.

I.

Toen ik voor eenigen tijd van de Redactie van de Economisch-Statistische Berichten de uitnoodiging kreeg om in de rij der schrijvers over „Medezeggenschap” een plaats in te nemen, wist ik, eerlijk gezegd, niet goed, wat ik met deze uitnoodiging moest beginnen. In verschillende geschriften, het laatst nog in mijn „Beginnelsen der Economische Bedrijfsorganisatie”, had ik een zienswijze ontwikkeld, die, naar ik kon vaststellen, hier te lande vrij algemeen werd gekend, en die dus zeker voor den lezerskring der E.-S. B. geen onbekende was. Zij komt, kort samengevat, hierop neer: wettelijke regeling moet de gelegenheid scheppen, dat de Bedrijven — complexen van ondernemingen in denzelfden tak van productie of distributie — publiekrechtelijke lichamen kunnen worden; naarmate de verschillende bedrijven een bepaalde graad van sociaal-economische ontwikkeling bereiken, moeten zij bij Koninklijk Besluit tot publiekrechtelijk lichaam worden verheven; aan het hoofd van die nieuwe publiekrechtelijke lichamen komen te staan Bedrijfsraden, waarin de leiders van werkgevers en de leiders van werknemers gelijke vertegenwoordiging en dus gelijke zeggenschap hebben; die Bedrijfsraden krijgen een aantal bevoegdheden, in de Wet op de Economische Bedrijfsorganisatie aan die colleges toegekend.

Nu bleef er natuurlijk reden te over tot gedachtenwisseling. Met hen die op de economische bedrijfsorganisatie het „laat-maar-waaien-systeem” willen toepassen. Met hen, die onze rechtsorde willen verrijken met een instituut als de bindend-verklaring van de collectieve arbeidsovereenkomst. Met hen, die in het algemeen wel meegaan met de hierboven in groote trekken beschreven regeling, maar die niet alle bevoegdheden, zooals ik die in art. 8 van mijn „Ontwerp van Wet” heb genoemd, aan den Bedrijfsraad willen toekennen. Maar die gedachtenwisseling had ik toch reeds in mijn laatste boek gevoerd, zoodat er, naar mijn meening, niet veel anders voor een artikel in de Economisch-Statistische Berichten zou overblijven dan een herhaling van mijn reeds herhaaldelijk kenbaar gemaakt standpunt.

Maar in den laatsten tijd zijn er weer twee stukken verschenen, die mij met graagte de gelegenheid doen aangrijpen om opnieuw mijn meening inzake medezeggenschap te ontvouwen. Ik bedoel het artikel „Medezeggenschap” van Prof. de Vooyo in de E.-S. B. van 12 en 19 Juli jl., en vooral het artikel van den heer Henri Hermans „Het groote vraagstuk der bedrijfsorganisatie” in „Het Roer” van Juli-Augustus van dit jaar. Zelden ontmoette ik op de gebieden van „bedrijfsorganisatie en medezeggenschap” tegenstanders, met wie ik het zoo volslagen oneens moest zijn; en daaruit volgt natuurlijk van zelf, dat de hier volgende uiteenzetting vooral een polemisch karakter heeft gekregen.

Vooropgesteld worde, dat de geschriften van deze beide tegenstanders toch een heel verschillende betekenis hebben. Het artikel van den heer de Vooyo wekt vooral mijn tegenstand door wat het ongezegd laat, waardoor het m.i. ernstig misverstand wekt over de vraag, welke hervormingen thans het meest noodzakelijk zijn. Verder hindert mij in dit artikel het woor-

denspel over het begrip medezeggenschap. Daarentegen wekt het artikel van den heer Henri Hermans vooral mijn verzet om de plannen, die het ontwikkelt, om de opvattingen, die het over een aantal moderne sociaal-economische verschijnselen ten beste geeft.

De vraag zou kunnen worden gesteld, of het eigenlijk wel mogelijk is over sociale politiek te polemiseeren? Is dit geen zaak van zeer persoonlijke inzichten en gevoelens? Ik meen, dat hier valt te onderscheiden. Zeker, discussie over het uitgangspunt, over de leidende gedachten der sociale politiek, — zoo bijv. over het door den heer de Vooyo aangehangen rechtvaardigheidsbegrip — wordt het allerbest vermeden. Maar wij zijn thans wel zóóver gekomen met de sociaal-economische ontwikkeling, dat niet maar elk plan van hervorming als een ernstig plan in aanmerking komt. Aan hervormingsplannen worden, gelukkig, zwaardere eischen gesteld dan bijv. een twintig jaar geleden. De positieve economie en de positieve sociologie spreken een hartig woordje mee. In dit artikel ga ik daar niet uitvoerig op in; in het September-nummer van „Sociale Voorzorg” behandel ik de verhouding tusschen „Economische wetenschap en Sociale politiek”. Hier alleen dit: aan alle plannen van sociaal-economische hervorming wordt als eisch gesteld, dat er aansluiting zij aan de verkregen sociaal-economische ontwikkeling, dus dat er zij mogelijkheid van uitvoering, en vervolgens, dat zij voldoen aan eischen van doelmatigheid. Bij dit laatste valt dan te onderscheiden een subjectieve en een objectieve doelmatigheid: bereikt de hervormer met zijn plan de door hem bedoelde hervorming, bereikt hij een hervorming, die een maatschappelijk voordeel moet worden genoemd? Aan deze eischen wil ik dan de artikelen van de heeren de Vooyo en Hermans toetsen.

Welke hervorming beoogen de beide genoemde auteurs? De medezeggenschap in de afzonderlijke onderneming. Zij willen nog wel weten van een publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, maar de heer de Vooyo ziet daarin geen eigenlijke medezeggenschap, ziet daarin zelfs geen bedrijfs-democratie, terwijl de heer Hermans daarvan niets verwacht, tenzij de medezeggenschap in de onderneming geslaagd kan heeten.

Nu moeten wij toch — dit geldt het betoog van den heer de Vooyo — oppassen voor woordenspel. Er zijn er niet weinigen, die meenen, dat de door mij bedoelde vertegenwoordiging der arbeiders in bedrijfsraden eigenlijk daarom vooral ontoelaatbaar is, omdat de arbeiders dan veel te veel over de bedrijfs-toestanden *mee te zeggen* zouden krijgen. Die critici willen zich wel vereenigen met een vertegenwoordiging der arbeiders in de onderneming, waaruit immers nooit kan voortvloeien, dat de ondernemer het heft uit handen geeft. Zoo denkt een belangrijke categorie van mijn bestrijders. En nu komt Prof. de Vooyo verklaren, dat wat zoovele en ontwikkelde menschen als het meerdere beschouwen, toch eigenlijk het mindere is; dat het precies met gelijken invloed als de werkgevers mee mogen bedisselen van de bedrijfszaken geen medezeggenschap is; ja zelfs geen bedrijfsdemocratie! Vele anderen hebben juist beweerd, dat persooneels-vertegenwoordiging in de onderneming toch nooit medezeggenschap kan worden genoemd, omdat zij wel voor verschillende belangen kan opkomen, maar toch eigenlijk, zoolang wij niet op syndicalistische wijze de fabriek in handen der arbeiders brengen, niets „te zeggen” heeft. Laat ons dit woordenspel staken! Ik heb er niets tegen, dat Prof. de Vooyo het stichten van een arbeidersvertegenwoordiging in de onderneming het scheppen van medezeggenschap noemt. Laat hij er zich niet tegen verzetten, dat het stichten van een arbeidersvertegenwoordiging in het bedrijf, óók het scheppen van medezeggenschap heet.

De beide schrijvers willen dus, dat er Fabriksraden zullen worden gesticht. In alle ondernemingen? Dat

zou een beetje al te dwaas zijn. De heer Stenhuis, door den heer Hermans geciteerd, sprak in navolging van Duitschland, van ondernemingen met ten minste een vijf en twintig man personeel. De beide auteurs, die vooral het Deutsche voorbeeld bekeken, aanvaarden dit getal stiltzweigend. En inderdaad kan men zich bij een kleiner personeel de vorming van een fabrieksraad moeilijk anders dan als een paskwil voorstellen. Maar als men nu even een blik werpt op de jaarcijfers voor het Koninkrijk der Nederlanden van het jaar 1918, dan ziet men aanstonds, voor betrekkelijk hoe weinig menschen deze hervorming, voorloopig daargelaten haar innerlijke waarde, iets te beteekenen zou hebben. Die jaarcijfers deelen ons mee, dat er in de Nijverheidsbedrijven 782.382 menschen werkzaam waren; in de Landbouwbedrijven 616.395; in visscherij en jacht 23.182 en ten slotte in de handelsbedrijven 409.570. In totaal dus 1.831.529 personen. Diezelfde jaarcijfers leeren ons over de fabrieken met 25 of meer arbeiders, dat daar op 1 Mei 1919 werkzaam waren 288.251 personen. Welnu, alleen voor dit laatste getal, dus nog niet voor het *één zesde gedeelte* van onze in productie en distributie werkzame menschen, zou de bedoelde hervorming: invoering van ondernemings- of fabrieksraden iets te beteekenen hebben. Wie even verder ziet ontwaart, dat de geheele hervorming voor onze landbouw en visscherij niets te beteekenen krijgt; ondernemingen met meer dan 25 personen, zijn daar een hooge uitzondering. Het geheele middenstandsbedrijf, zoowel het industrieele als het verkeers- en handelsgedeelte, zou, met waarlijk geringe uitzonderingen, de hervorming over zich heen zien gaan. Alleen de midden- en grootindustrie en de flinke handelsbedrijven, waarin, zooals wij zagen maar een betrekkelijk gering deel van het Nederlandsche volk aan de productie arbeid, zouden ervan kunnen profiteren.

Misschien zal men zeggen, dat het toch al heel wat is, als een hervorming omstreeks 300.000 personen betreft. Ik laat dat voorloopig gelden voor het betoog van den heer de Vooyo, die in zijn artikel niet veel anders doet dan de oprichting van fabrieksraden aanbevelen als nuttige instellingen voor vermeerdering en verbetering der productie, voor een goede verstandhouding in een aantal ondernemingen, door het wegwerken van een aantal dagelijksche moeilijkheden. Maar door den heer Hermans wordt veel luider van den toren geblazen. „Het is onze vaste overtuiging, aldus de heer Hermans,¹⁾ dat een goede bedrijfsorganisatie moet steunen op het fundament van de fabrieksraden.” Zonder fabrieksraden mist dus, volgens dezen schrijver, de bedrijfsorganisatie haar fundament. Maar nu denke men weer aan de zoeven geciteerde nuchtere cijfers. Men denke ook aan ons Nederlandsch landbouwbedrijf, aan de tallooze bedrijven, welke ondernemingen in hoofdzaak middenstandsondernemingen zijn. Laat ik een illustratie geven — er zouden er hier wel vijftig te geven zijn — uit de typografie. In het jaarboekje 1918 van de drie Nederlandsche drukkersbonden vind ik een Gezellenstatistiek. Daar vindt men, dat van de 995 aangesloten drukkerijen er niet minder dan 855 minder dan *twintig* gezellen hadden, dus zeker niet voor een fabrieksraad in aanmerking zouden komen. En op de fabrieksraden van de overige 140 drukkerijen zou dan alleen met vrucht de bedrijfsorganisatie kunnen worden opgetrokken!

Uit een en ander blijkt, dat er door den heer Hermans bij de ontwikkeling van zijn fabrieksraden-idee niet in het minst is gedacht aan aansluiting bij de werkelijk in Nederland bestaande toestanden. Hij heeft zich geplaatst buiten de Nederlandsche verschijnselen, en uit het hoofd geredeneerd: in elke onderneming een fabrieksraad en op die gezamenlijke fabrieksraden de bedrijfsorganisatie. Het is duidelijk dat, nu blijkt, dat hij maar een zeer klein aantal onder-

nemingen voor de fabrieksraden-idee ter beschikking krijgt, zijn betoog, voor zoover het praktische hervormingen opstelt, al het grootste gedeelte van zijn waarde heeft verloren.

De fabrieksraden-idee worde toch nog nader onderzocht, en haar beteekenis op het betrekkelijk kleine terrein, waar zij zich kan laten gelden, nader vastgesteld. Prof. de Vooyo geeft het volgende schema voor „Medezeggenschap in de onderneming”: 1o. dat sociale instellingen in hoofdzaak door het personeel beheerd worden; 2o. dat het personeel in vertegenwoordigingen zich kan uiten en gehoord worden; 3o. dat de weg gebaad wordt voor winstdeeling en aandeelhoudersrechten; 4o. dat rechtvaardigheid niet alleen betracht wordt door de leiding, maar ook getoetst kan worden aan de opvatting van het personeel. Hiermee is dan al vrij duidelijk de taak van den fabrieksraad, naar de opvatting van den heer de Vooyo, geschetst. Henri Hermans volgt bij zijn ontwikkeling van de taak der fabrieksraden, ook al houdt hij een paar slagen om den arm, het bekende plan, dat destijds door den heer Stenhuis werd gegeven. Nu kan aanstonds worden gezegd, dat zij, die erop aandringen, dat thans zoo spoedig mogelijk met publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie worde begonnen, zich niet in het minst er tegen verzetten, dat er in de ondernemingen van groteren omvang een vertegenwoordiging van de arbeiders komt, teneinde geregeld overleg tot stand te brengen tusschen den ondernemer en de werknemers. Een aantal van die voorstanders van een snel aanvatten der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, en ik reken mij tot hen, is er zelfs van overtuigd, dat zulke fabrieksraden veel goed kunnen doen voor het algemeen belang en voor de belangen van werkgevers en arbeiders. Van harte vereenigen zij zich zelfs met een aantal van de verwachtingen, die door de heeren de Vooyo en Hermans te dien aanzien worden gekoesterd. Maar zij stellen even nadrukkelijk vast, dat van de oprichting van het toch altijd zeer beperkt aantal fabrieksraden — men zie hierboven — niet het minst te verwachten is voor de oplossing van een aantal problemen, die nu eenmaal in de naaste toekomst moeten worden opgelost.

Hier kom ik dan aan de motiveering van mijn grief tegen het stuk van den heer de Vooyo: dat het zooveel ongezegd laat, en daardoor ernstig misverstand wekt over de vraag naar de urgentie van verschillende hervormingen. Wie het artikel van den heer de Vooyo met aandacht leest krijgt den indruk, alsof er met de oprichting van fabrieksraden eigenlijk al heel wat gedaan is voor de oplossing van de sociaal-economische conflicten, die onzen tijd beroeren. Prof. de Vooyo denkt er niet aan, en ik waardeer het ten volle, de regeling der arbeidsvoorwaarden aan zijn fabrieksraden op te dragen. Maar hoe wordt dan wel in onzen tijd het tot stand komen van behoorlijke arbeidsvoorwaarden verzekerd? En wat verschaft ons waarborgen tegen de schade door staking en uitsluiting aangericht? Werkelijkheid is toch, en ik krijg niet in het minst den indruk, dat de heer de Vooyo hieraan wil tornen, dat de arbeiders pogen zooveel mogelijk *bedrijfsgewijze* de arbeidsvoorwaarden vast te stellen. En harde werkelijkheid is het ook, dat hier de allergrootste conflicten reeds aanwezig zijn en ons in de naaste toekomst bedreigen. Is dan niet primair, het meest objectief doelmatig immers, de hervorming, die ons de grootste kans op bedrijfsvrede biedt? En is die hervorming niet hierin gelegen, dat men het tot stand komen en bewaren van redelijke arbeidsvoorwaarden niet langer overlaat aan de gedurig in macht wisselende vakverenigingen, dus ook niet aan de collectieve arbeidsovereenkomst, die in dezen tijd steeds meer garantie voor rust en vrede verliest, maar aan colleges, die met publiekrechtelijke bevoegdheden voorzien zich laten gelden? Wat kunnen fabrieksraden voor dezen nijpenden nood toch wel uitrichten?

¹⁾ Zie „Het Roer”, 4e Jaargang No. 1 en 2, blz. 54.

De groote sta-in-den-weg voor redelijke arbeidsvoorwaarden — redelijke in tijden van laag- en van hoogconjunctuur — is toch wel de onkunde, waarin de leiders der arbeiders verkeerden ten aanzien van de economische mogelijkheden van het bedrijf. Baat het dan wel veel, dat men fabrieksraden in het leven roept, die in het gunstigste geval op de hoogte kunnen komen van de economische mogelijkheden van één zesde der ondernemingen?

Men ziet in, dat het noodig is, de arbeidswetgeving te decentraliseeren, een deel daarvan zelfs overbodig te maken, door een behoorlijke arbeidsvoorwaardenpolitiek. Maar wat kunnen hier de fabrieksraden beginnen, waar men er toch niet aan denken kan, en ook Prof. de Vooy's er niet aan denkt, hun publiek-rechtelijke beteekenis te geven?

Wie alleen maar deze problemen overweegt, moet toch wel tot de overtuiging komen, dat fabrieksraden, hoe nuttig misschien ook, toch niet de hervorming zijn, die voor het bedrijfsleven van de meeste urgentie is. Het behoort tot het zoogenaamde „kleine werk”, dat voortreffelijke kwaliteiten kan hebben, maar waarvan zeker niet op de eerste plaats behoefte bestaat.

Hiermee stap ik af van het betoog van den heer de Vooy's om mij nu verder geheel aan het artikel van den heer Hermans te wijden.

J. A. VERAART.

HET VERSLAG VAN DE STAATSCOMMISSIE INZAKE MOND- EN KLAUWZEER.

II.

Ofschoon de meerderheid der staatscommissie aan het afmaaksysteem ter bestrijding van het mond- en klauwzeer de voorkeur geeft, kan niet worden ontkend, dat aan dit stelsel groote bezwaren zijn verbonden. De bestrijding door afmaking heeft Nederland ontegenzeggelijk veel dieren en veel geld gekost. Het afmaken van slachtvee, gebruiksvee, varkens, schapen kan door schadeloosstelling in geld gemakkelijk worden vergoed. Voor een veehouder echter, die zijn vee door jarenlang arbeid en moeite op hoog peil heeft gebracht, is het hard dit vee te zien afmaken, ter bestrijding van een ziekte, die in vele gevallen gunstig verloopt, en dus alle kansen biedt op een spoedige algeheele genezing. Een minderheid der staatscommissie kan dan ook het afmaaksysteem niet aanbevelen. Zij ontkent, dat dit systeem een deugdelijk bestrijdingsmiddel is gebleken en betoogt, dat het aan den veestapel te groote schade toebrengt en voor het Rijk zeer kostbaar is. Daarenboven acht zij het stelsel bij eenige uitbreiding van de ziekte practisch niet uitvoerbaar zonder de ziekte over te brengen en is zij van oordeel, dat een internationale regeling van de bestrijding een onmisbare voorwaarde is voor het verkrijgen van goede resultaten. Deze minderheid stelt op den voorgrond, dat zoo veel mogelijk dieren moeten worden gespaard en is van oordeel, dat de bestrijding moet worden gezocht in isolatie. Deze opvatting is echter niet houdbaar. Isolatie moge haar nut hebben, ja onontbeerlijk zijn, wanneer zij gepaard gaat met afmaking, zonder deze is het resultaat, dat daarmee bereikt kan worden, hoogst problematiek. Immers indien het vee niet wordt afgemaakt, blijft de productie van de smetstof voortbestaan. De zieke dieren scheiden een reusachtige hoeveelheid smetstof naar buiten af en deze smetstof wordt gemakkelijk overgebracht door alles, wat er mede bezodeld wordt. Hoe meer zieke dieren, hoe meer smetstof, en eerst als alle dieren op een aangestast bedrijf de ziekte hebben doorstaan, houdt de productie op. De insluiting moet dus evenveel weken duren, als ingeval van afmaking dagen. Al die weken moet de smetstof binnen de afsluiting blijven. Kan daarvoor in voldoende mate worden gezorgd? Zullen de veehouder, de bewaker, de burgemeester, de politie of de ambtenaren van het Veeartsenijkundig Staats-toezicht in staat zijn te bewerken, dat geen enkel stuk

vee, geen hond, geen kat, geen kip het erf verlaat. dat de personen geen smetstof van het erf medenemen en dat geen besmette melk, mest, urine, voederartikelen en hun verpakkingsmiddelen het erf verlaten? Zal hiervoor voldoende bewaking beschikbaar zijn, indien het aantal aangetaste bedrijven talrijk is, waarbij in aanmerking moet worden genomen, dat de afsluiting van een erf weken en weken moet duren? Zal er geen gevaar bestaan, dat gedurende dien geheelen tijd het toezicht verslapt? Doch gesteld al dat dit alles mogelijk ware, dan zit men als de ziekte geweken is, met een erf vol besmetten mest, veevoeder enz. waarvan de vernietiging met de grootste gevaren voor smetstofverspreiding gepaard gaat. Ook heeft men de mogelijke smetstofdragers, die na geruimen tijd nog weer gevaar voor een wederopleven van de ziekte kunnen opleveren. Men vergete ook niet het nadeel, dat die langdurige isolatie voor den veehouder zelven medebrengt. Gedurende den geheelen duur staat zijn bedrijf vrijwel stil. In allerlei bezigheden worden hem belemmeringen en beperkingen opgelegd. In de omgeving moet voorts de veebeweging worden tegengegaan, totdat alle gevaar voor besmetting is geweken. De lange duur van de isolatiemaatregelen maakt deze ondragelijk en het is dan ook geen wonder, dat de veehouders, uit wier kringen zoo luide tegen het afmaaksysteem geprotesteerd wordt, in 1911 bij de toepassing van de isolatiemaatregelen talrijke klachten daartegen heben doen hooren. Dit was ook het geval gedurende de enkele weken in 1916, waarin als gevolg van de motie Teenstra-de Wijkerslooth het isolatiesysteem werd toegepast. Voor hen, wier veestapels lijdende waren, betroffen de ondervonden bezwaren, naast de beperking in hun persoonlijke vrijheid, in hoofdzaak:

1e. de verwerking van de melk op de boerderijen, waarvoor deze niet meer waren ingericht; veel melk werd opgevoerd aan het vee;

2e. de mestbewaring, waar de gewoonte bestond den mest wekelijks te vervoeren naar de tuinbouwstroken en derhalve op het erf geen gelegenheid voor bewaring was;

3e. de beperking van de landbouwwerkzaamheden, omdat paarden, landbouwwerktuigen, kunstmest, zaai-zaad, personeel enz. smetstof kunnen verslepen;

4e. de schapenhouderij, doordat de schapen in den lammertijd moesten worden opgesteld, waardoor verscheidene lammeren ten gronde gingen;

5e. de pluimveehouderij, doordat de kippen ten gevolge van het wekenlang ophokken geheel van den leg geraakten.

De landbouwers, die woonden binnen de kringen, waarvoor verbod van veevervoer was uitgevaardigd, ondervonden moeilijkheden door:

1e. het niet op tijd in de weide kunnen brengen van het vee;

2e. het niet kunnen verkoopen of leveren van marktrijp slachtvee;

3e. het niet op tijd drachtig krijgen van de vrouwelijke dieren.

Deze isolatiemaatregelen moeten weliswaar ook bij afmaking worden toegepast, maar behoeven dan meestal slechts korten tijd te worden gehandhaafd; bij isolatie zonder afmaking moeten zij pl.m. 8 weken blijven gelden. Van verschillende zijden werd dan ook gedurende de bovenbedoelde weken in 1916 op verlichting van de toegepaste maatregelen aangedrongen. Toen de weidetijd naderde, werd die aandrang steeds krachtiger. Het was ook begrijpelijk, dat velen zich ergerden dagelijks aan hun vee het dure stalvoeder te moeten toedienen, omdat de weide, die reeds voldoende voedsel kon opleveren, door het vervoerverbod onbereikbaar was en voorloopig nog zou blijven. In sommige plaatsen werd de toestand zoo bedenkelijk, dat gevreesd werd voor massale overtreding van het gestelde verbod. Daarom werd den 20sten Maart besloten

opnieuw het afmaaksysteem toe te passen. De proef met isoleeren lokte niet uit tot voortzetting.

Kon men door strenge afsluiting de ziekte localiseeren, dan zou dit stelsel van bestrijding zeker de voorkeur verdienen. Inderdaad is zulks in theorie mogelijk; praktische bezwaren hebben echter tot dusverre belet, dat de isolatie aan het gestelde doel in bevredigende mate heeft beantwoord.

Moet alzoo in het algemeen aan het stelsel van afmaking de voorkeur worden geschonken, zoo moet hierbij toch eenig voorbehoud worden gemaakt. In de eerste plaats moet de wijze van afmaking aan hooge eischen voldoen. Er moet op de meest zorgvuldige wijze voor worden gezorgd, dat bij de afmaking en hetgeen er op volgt geen verspreiding van smetstof plaats vindt. Dit is tot dusverre niet steeds in alle opzichten geschied en verschillende bestrijders hebben daaruit hun argumenten tegen het afmaaksysteem geput. Zooveel mogelijk moet op de boerderij worden geslacht; aan het vervoer van levende dieren zijn groote gevaren verbonden, voor verspreiding van de smetstof. Ongetwijfeld zou het de meeste waarborgen opleveren, indien de verdachte dieren, evenals de zieke dieren, na afmaking werden begraven en het vleesch niet in consumptie werd gebracht, zooals tot dusverre geschiedde. Intusschen doet dit de kosten van de bestrijding aanzienlijk stijgen. Immers het vleesch van de verdachte dieren is alleszins geschikt voor consumptie en vergetenwoordigt dientengevolge een vrij aanzienlijk bedrag. Zoo bedroegen in 1914 de kosten van de bestrijding f 703.555,47, waartegenover stond de opbrengst van den verkoop van vleesch en huiden ten bedrage van f 172.212,— zoodat de totale kosten daardoor werden teruggebracht tot f 531.343,47. In 1915 en 1916 werd uitgegeven ongeveer 10 millioen, waartegenover een bedrag van 3,5 millioen aan inkomsten valt te vermelden. Daar de gevaren, aan het vervoer van het vleesch van de verdachte dieren verbonden, wel kunnen worden voorkomen, is de meerderheid der staatscommissie van meening, dat tegen het in consumptie brengen van dat vleesch, ook voor het gevolg geen bezwaar bestaat. Bij de slachting moet echter met de meeste stiptheid in acht worden genomen, dat de plaats der slachting zuiver zij geïsoleerd, dat het slachten geschiedde door daartoe bijzonder aangewezen personeel, dat er een ontsmettingsinrichting op het terrein aanwezig zij en alle bij het slachten betrokken personen worden ontsmet, alsmede dat het vleesch niet publiek worde verkocht, doch zooveel mogelijk in zijn geheel naar een groote stad of ter verwerking naar een fabriek worde vervoerd.

Intusschen moet in het oog worden gehouden, dat de afmaking niet mag leiden tot een uitmoorden van den veestapel. Het afslachten van een onbepaald aantal runderen, schapen en varkens zoude in strijd zijn met de belangen van de veehouderij en met het geldelijk belang van het Rijk. De staatscommissie is dan ook van oordeel, dat bij een zekere uitbreiding van de ziekte het afmaken niet moet worden voortgezet. De omstandigheden, waarvan de staking van het afmaken afhankelijk moet zijn, moeten aan de beoordeeling van de overheid worden overgelaten. Ook zal het kunnen voorkomen, dat in een gedeelte van het land het afmaken wordt gestaakt, doch in een ander deel van het land, waar de ziekte nog slechts sporadisch voorkomt, wordt voortgezet, zooals o.a. in 1911 geschiedde. De staatscommissie voegt er aan toe, dat indien het afmaaksysteem niet meer volgehouden kan worden, het isolatiesysteem moet worden toegepast. Bij deze conclusie mag zeker een vraagteeken worden gezet. Indien de ziekte eenmaal zoodanige uitbreiding heeft verkregen, zal de isolatie van de talrijke besmette hoeven, die onmogelijk volmaakt kan zijn, weinig resultaat opleveren; de hooge kosten, die daarmee gemoeid zijn, zijn dan niet gerechtvaardigd. Is het oogenblik gekomen, dat het afmaaksysteem noodgedwongen moet worden verlaten, dan is de strijd verloren. Desnoods kan dan nog door het instellen van kringen, waaruit,

waarnaar en waarbinnen geen vee mag worden vervoerd, getracht worden om nog geheel onbesmette deelen van het land vrij te houden.

Een ander voorbehoud, dat ten aanzien van het afmaaksysteem moet worden gemaakt, is de vraag in hoeverre aangetaste beslagen van stamboekvee mogen worden gespaard. De staatscommissie wenscht hiervoor geen uitzondering toe te laten, al geeft zij op een andere plaats toe, dat het niet te verdedigen ware, een groot deel van het met zorg aangefokte stamboekvee ter bestrijding van het mond- en klauwzeer te doodden. Ten aanzien van dit punt houdt de staatscommissie te streng aan het afmaaksysteem vast. Toegegeven moet worden, dat niet iedere stal van stamboekvee behoort te worden gespaard. Onder de duizenden stuks stamboekvee zijn verscheidene exemplaren, die zonder veel bezwaar uit het ongeregistreerde vee kunnen worden aangevuld. Geldt het echter een veestapel, waarmee de kern van een stamboek zoude worden aangetaast, waarvan de opoffering aan de fokkerij in het algemeen een nadeel toebrengt, dan behoort een zoodanige veestapel te worden gespaard.

Deze uitzondering worde niet gemaakt ten gerieve van den fokker, want ook voor een eenvoudigen veehouder, die door rationeele fokkerij zijn veestapel heeft verbeterd, is het verlies daarvan even zwaar, als voor den meer op den voorgrond tredenden fokker, de afmaking van zijn stamboekvee. De uitzondering vindt uitsluitend haar grond in het algemeen belang, dat toch in de eerste plaats bij de bestrijding als richtsnoer moet gelden. Het nadeel, dat door de uitroeiing van deze veestapels zou worden veroorzaakt, is grooter dan het gevaar, dat door het sparen hiervan wellicht enkele andere veestapels zouden worden aangetast. Op de aldus te besparen veestapels, die wellicht te voren reeds als zoodanig zouden kunnen worden aangewezen, waren de meest strenge isolatiemaatregelen toe te passen, waarvoor, nu het slechts enkele veebeslagen geldt, voldoende personeel beschikbaar kan zijn. Om te voorkomen, dat te veel aanvragen worden gedaan om van deze uitzondering te mogen gebruik maken, zouden desnoods de eigenaren met een deel van de kosten zijn te belasten. De overige eigenaren van stamboekvee en ook andere veehouders kunnen zich tegen de nadeelige gevolgen van de afmaking vrijwaren door onderlinge contracten, zooals o.a. in 1911 te Giekerk (gem. Tietjerksteradeel) en te Tjalleberd (gem. Aengwirden) en ook in de gemeente de Wijk (Dr.) werden gesloten. Bij dergelijke contracten verbinden de deelnemers zich om, indien het vee van één hunner wegens het uitbreken van mond- en klauwzeer mocht worden afgemaakt, uit hun gezamenlijke veestapels aan den benadeelde een aantal stuks fokvee beschikbaar te stellen te zijner keuze, tegen taxatie en naar overeengekomen regelen betreffende een rationeele verdeling van de keuze over de verschillende deelnemers.

De onderhavige beschouwing zou te omvangrijk worden, indien ook nog een woord werd gewijd aan de talrijke nevenmaatregelen, die de staatscommissie ter bestrijding van de ziekte, zoowel voor als na haar optreden, aanbeveelt. Een uitzondering dient echter te worden gemaakt voor de kosten van de bestrijding.

Het spreekt van zelf, dat bij afmaking van verdachte gezonde dieren de volle waarde moet worden vergoed. Bij afmaking van ziek vee veroorlooft de Veewet 1920 slechts vergoeding van een gedeelte van de waarde, die het vee in gezonden toestand zou hebben. Bij het Koninklijk besluit van 10 Juli 1896 (Stbl. 104) is, ter uitvoering van een gelijksoortige bepaling van de wet van 20 Juli 1870 (Stbl. 131) de vergoeding op 90 pCt. van de waarde van het dier in gezonden toestand bepaald. De staatscommissie is terecht van oordeel, dat dit standpunt moet worden verlaten en ook voor zieke dieren de volle waarde behoort te worden vergoed. Immers als regel ondervindt het vee van de ziekte geen blijvende waardevermindering; indien de

dieren niet werden afgemaakt, zouden zij in de meeste gevallen volkomen genezen. Bij het bepalen van de schadevergoeding behoort hiermede rekening te worden gehouden, opdat de eigenaar ingeval van afmaking integrale vergoeding krijgt. Ook de Engelse Diseases of Animals Act 1894 en de Duitse Viehseuchengesetz 1909 kennen een uitkeering toe van de volle waarde van het vee in gezonden toestand.

Voorts heeft de staatscommissie de vraag onder de oogen gezien, in hoeverre bedrijfsschade behoort te worden vergoed. Op grond van de bepalingen van het Koninklijk besluit van 10 Juli 1896, Stbl. 104, dat de uitkeering daarvan in bijzondere gevallen veroorlooft, heeft een enkele maal vergoeding van bedrijfsschade plaats gehad. Uitkeering daarvan wordt ook aanbevolen door den Directeur-Generaal van den Landbouw (Verslagen en Mededeelingen 1912 no. 1), omdat den betrokkene in het belang van anderen verplichtingen worden opgelegd, die een behoorlijke uitoefening van zijn bedrijf onmogelijk maken. De overgrote meerderheid der staatscommissie is echter van meening, dat uitkeering van bedrijfsschade tot bijzondere gevallen moet blijven beperkt. Zij vestigt er terecht de aandacht op, dat de bedrijfsschade niet uitsluitend het gevolg is van de toegepaste maatregelen, doch in hoofdzaak van de ziekte zelve. De van rijkswege toe te passen maatregelen hebben slechts een verhooging van de bedrijfsschade ten gevolge. De veehouder heeft echter zelf in zijn macht deze schade belangrijk te beperken. Een toekenning van vergoeding van bedrijfsschade zou daarop remmend werken en ongetwijfeld den weg openen voor tal van misbruiken. Bovendien moet in aanmerking worden genomen, dat, behalve de eigenaar van het afgemaakte vee, ook tal van anderen schade in hun bedrijf ondervinden, bijv. door een vervoerverbod, een marktverbod, enz., zonder dat aan vergoeding daarvan kan worden gedacht.

Ten slotte rijst de vraag, of van de veehouders bijdragen in de kosten van bestrijding van het mond- en klauwzeer behooren te worden gevorderd. Bij Koninklijke Boodschap van 18 Juli 1916 werd een daartoe strekkend wetsvoorstel ingediend. (Gedrukte stukken 1915-1916 no. 432). Van al het rundvee, schapen of varkens zou jaarlijks een belasting worden geheven ten bate van een te stichten fonds, waaruit telken jare een bedrag zou kunnen worden geput tot dekking van de uitgaven van het Rijk, voor de bestrijding van het mond- en klauwzeer gemaakt. Wanneer dit fonds zou zijn aangegroeid tot tien millioen gulden, zou geen belasting daarvoor meer worden geheven. Het wetsontwerp werd in de afdelingen van de Tweede Kamer ongunstig ontvangen en is tot dusverre niet in openbare behandeling gekomen. Ook de meerderheid der staatscommissie kan zich met dit denkbeeld niet vereenigen. Zij is zeer terecht tot de conclusie gekomen, dat in beginsel de Staat alle kosten voor zijn rekening moet nemen, omdat de bestrijding van het mond- en klauwzeer niet alleen een specifiek veehoudersbelang, doch bovenal een algemeen belang is. Bovendien zou de bestrijding zelve door deze maatregelen niet worden gebaat omdat te vreezen is dat dit systeem sommige veehouders tot heftig verzet zal prikkelen en anderen aanleiding zal geven een belangrijk aandeel in de leiding van de bestrijding te verlangen.

R. H. DE VOS VAN STEENWIJK.

's-Gravenhage.

HET BEGRIJF „GEMIDDELDE” IN DE ZAKELIJKE BEDRIJFSBELASTING.

De heer F. Claes te 's-Hertogenbosch schrijft ons:

Verscheidene gemeenten hebben reeds gebruik gemaakt van de bevoegdheid, hun bij art. 240 c. der gemeentewet geschonken, en hebben deze nieuwe bron van belasting reeds flink aangeboord.

Zooals het te voorzien was, zijn in de praktijk dezer belasting verschillende moeilijkheden gerezen, welke

daaruit voortspruiten, dat de wetgever niet voldoende heeft gepreciseerd wat onder bepaalde begrippen, waarvan art. 242e der gemeentewet spreekt, moet worden verstaan. Ik noem in dit verband de begrippen bedrijf, onderneming, inrichtingen, gemiddelde. Ofschoon men vrijwel met zekerheid had kunnen zeggen, dat omtrent dit laatste begrip eene nadere definitieering overbodig zou zijn — de commissie van voorbereiding had wel aangedrongen op eene definitie van het begrip bedrijf — zijn thans in de praktijk moeilijkheden gerezen omtrent de becijfering van het gemiddelde aantal arbeiders, dat in een bedrijf moet worden geacht werkzaam te zijn.

De zucht om uit deze belasting zooveel mogelijk te halen, heeft namelijk een paar Gemeenten verleid in hare verordening eene wijze aan te geven, waarop het gemiddelde moet worden berekend, welke een resultaat geeft, dat steeds boven — in vele gevallen aanzienlijk boven — het werkelijk gemiddelde ligt. Voor zoover ons bekend, zijn het de Gemeenten Nijmegen, 's-Hertogenbosch en Delft, welke op deze manier wel wat te veel van het goede nemen, hetwelk de nieuwe bron hun biedt.

De normale weg om tot het gemiddelde aantal arbeiders te komen is deze, dat men het totaal der arbeidsdagen van alle arbeiders in een jaar deelt door het aantal werkdagen, waarop in dat jaar in het bedrijf is gearbeid. Stel b.v. dat door 17 arbeiders totaal 4400 arbeidsdagen werden geleverd, terwijl het aantal werkdagen waarop in dit speciale bedrijf werd gearbeid 308 bedroeg. Het gemiddelde zou dan bedragen $\frac{4400}{308}$ is 14 arbeiders.

De Gemeenten Nijmegen, 's-Bosch en Delft echter nemen als gemiddelde: „het quotiënt, dat verkregen wordt, door de som van het grootste aantal arbeiders, dat in elk der maanden Januari tot en met December van het kalenderjaar gedurende langer dan twee dagen in het bedrijf werkzaam was en die minder verdienden dan het krachtens art. 242e der gemeentewet bij algemeenen maatregel van bestuur vastgesteld bedrag, te deelen door 12.”

Het ligt voor de hand hoe hier een gemiddelde, als bedoeld bij art. 242e absoluut zoek is. De onbillijkheid hiervan, is vooral groot voor bedrijven, welke nogal arbeiden met een varieerend aantal personeel; welke b.v. op bepaalde dagen meer werkkrachten moeten aannemen dan gewoonlijk.

Uit volgend voorbeeld blijkt ten duidelijkste hoe hier eene grove onjuistheid in de gemeenteverordening is ingeslopen.

Het totaal van het grootste aantal arbeiders in elke maand bedroeg voor een bepaald bedrijf 3117. Dit geeft gedeeld door 12, een belastingbasis van 259 arbeiders. Het totaal aantal arbeidsdagen in ditzelfde bedrijf bedroeg 73.843, terwijl er gedurende 301 dagen arbeid was verricht. Dit zou een gemiddelde geven van $\frac{73843}{301}$ is 245.

De onderneming welke dit bedrijf exploiteert wordt dus te veel aangeslagen voor 14 arbeiders à *f* 12,— is *f* 168,—. Het wil ons voorkomen, dat de verordening van genoemde gemeenten, op dit punt geheel in strijd is met art. 242 c. der gemeentewet, omdat zij in plaats van het gemiddeld aantal arbeiders, een gefingeerd cijfer opstelt, hetwelk met een gemiddelde niets te maken heeft.

Wijselfijk zal het zijn voor ondernemingen, welke op deze manier door de zakelijke bedrijfsbelasting te zwaar worden getroffen, zich hierbij niet zonder meer neer te leggen.

Er wordt hier eene onbillijkheid begaan, welke de Gemeenten, bij al de misères welke er toch reeds overal zijn, aan de ondernemingen wel konden sparen.

F. C.

LONDENSCHÉ CORRESPONDENTIE.

De invloed van de Oostersche kwestie en het afbreken der Belgisch-Duitsche onderhandelingen; het contract tus-schen de Sovjet Regeering en de Russo-Asiatic; de kwestie der Duitse kleur-stoffen; de cijfers der clearing banks; handelsbeweging over Augustus; het congres der British Association.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 16 Sept. 1922:

What a world this must be for the true optimist! What opportunities for being cheerful under adverse circumstances the actions of politicians must afford him! The fact is that the Eastern question and the failure of the Belgian-German negotiations have dealt a hard blow at business this week and the temporary fall in the American rate, whether due to nerves in New York or to other reasons, has done nothing to relieve the gloom.

As is usual in the question of making Germany pay, the cold fit has succeeded the hot, and the tone of the Press on the negotiations is not too favourable to Germany, who is suspected of deliberately wrecking the negotiations in view of the serious blow to Allies prestige which the Kemalist victories have caused. This suspicious attitude has been rather reinforced by the alarmist speeches of a certain scientist at the Hull meeting of the British Association, who has been making our flesh creep with his picture of a Germany independent of the rest of the world as far as the supply of nitrates is concerned, and thus able to hold her own in explosives and food supply „in the next war”. Germany was too poor to pay reparations, but could repair the damage at Oppau quickly enough. This is the sort of speech which does not do anything to conduce to soundthinking on the direct issue before us. Probably the „Westminster Gazette” is right in saying that the Germans ought to play the Allied game of „make believe” for the time being, till a reasonable settlement can be got on the Allied debt issue, and not wreck the whole situation by being prematurely serious on the guarantees question. In Manchester of course, the turn taken by Eastern matters has not conduced to optimism, and the position of the China trade is also giving rise to alarm. The general manager of the Bank of British West Africa on his return from Hamburg complains that the interests of West African trade have been overlooked in the scramble for reparations, and that trade is being cancelled right and left. A refreshing candour begins to be displayed on these matters, but all the same we may have to go through another little crisis before the month is out.

„Big business” has scored one great success this week, when it was announced that the negotiations between the Soviet Government and the Russo-Asiatic Corporation had been brought to a successful conclusion. Mr. Urquhart does indeed bring his shareholders peace with honour, for the negotiations were broken off last year by him, and the new agreement measures the extent to which since that time the Soviet Government has moved to the right. Broadly speaking, the corporation gets its property back on its own terms: that is, its freehold rights have been converted into a lease of 99 years, but relieved of the obligations formerly resting on the freehold: whilst a sum of £2 millions is paid by the Soviet, partly in cash and partly in kind, ostensibly to enable the works to start immediately, but, one supposes, really covering the claim for compensation. The bonds are available for the payment of dues to the Russian Government, and the company is not to pay more than 8 per cent on its gross takings, whilst it is given a free hand as regards the appointment and dismissal of workmen, though the laws of the Soviet obtain as regards working hours

and matters of that kind. Altogether, the matter is regarded as of great importance both as regards the future of Anglo-Russian Trade and as indicating the extent to which the present Russian Government is prepared to go.

The German dye-question has again cropped up this week, this time over the distribution of the stocks of Reparation Dyes. This distribution is in future to be undertaken by the British Dyestuffs Corporation, and this policy has naturally roused the fury of the traders, who have attacked the new policy as „a gross injustice to the merchant interest.” The attitude of the share market to British Dyes has become more favourable, partly in consequence of this new step, and partly because it is thought that the negotiations with the German producers will sooner or later result in an agreement.

The figures of the Clearing Banks for the month just elapsed show a heavy fall in deposits, and speculation is rife as to the meaning of the changes shown. The figures show that deposits have fallen from £1730 in July to £1689 in August, a decline of £41 millions on the month, as compared to a fall between June and July of only £25 millions. Loans and advances have fallen by £7 mills., call money by £5 mills., cash by £4 mills., but discounts by no less than £27 mills., and thus the explanation seems to lie in the reduction of the holding of Treasury bills and bonds by the Banks and an increase in the holding of these securities by the public, though no doubt the slowly reviving trade position must in any case result in a further fall in the volume of deposits.

The August trade figures have been pressed into service by most writers as showing an improving situation, but they hardly bear out this interpretation, though it is true that prices have shown a further fall, and thus values are a little misleading. As compared with last month, total imports have risen from £81,8 mills. to £82,7 mills. The exports of British produce have fallen from £60,4 mills. to £60,0 mills. Re-exports have fallen from £8,3 mills. to £7,5 millions. On the other hand, whilst there was a net excess of exports of bullion and specie of £7,2 millions last month, this month there is a net excess of imports of £1,3 millions. The excess of imports over exports as a whole has thus increased from £6 mills. to £16 mills.

As regards British exports, there has been a further increase in the category of raw materials, from £8 to nearly £9 mills., but exports of articles: „wholly or mainly manufactured” have fallen from £48½ to £47¼ mills. Imported manufactures show a fairly sharp rise from £18½ to £20¼ mills. Quantities show a rise generally in the classes of coal and iron and steel goods, but the textile sections are not as good as they were in July, a purely seasonal movement, though the continued discussion of short time working by the Masters Federation indicate that the industry is suffering from rather more than a seasonal setback. The excess of imports for the whole first eight months of the year amounts to nearly £100 millions.

The meetings of the British Association at Hull have produced very little of outstanding importance from the economists standpoint, but the Economic Section has this week been debating the further report of the subcommittee on banking and credit. In particular, the questions of reparations, public debts, and the restoration of the gold standard have come up. A rather touching faith in the ability of business men to handle these matters appears to be manifested by some of the British economists, thus Sir E. Drummond Fraser appears to think that Germany can pay the sum of £6.600 millions quite well, if only there were a sound scheme prepared on „business lines.” In this remarkable opinion he was not followed by the rest of the committee though at least

one well known economist seems to have said in the course of the debate on the report that if our Government had been supported by „the soundest commercial people in this country” there would have been no trouble. What touching faith this is, especially if it is remembered that the whole trouble is due to the fact that the Premier did in fact throw over the Treasury officials in favour of Lord Cunliffe at the Peace Conference. The views expressed on the restoration of the gold standard are not much better. A slow policy of restoration is indeed recommended, but this is accompanied by some rather naive remarks on the freedom of gold movements, which it is said ought only to be allowed if conditions are so favourable that there is no grave risk that gold reserves will be too heavily depleted, such as might be the case if gold prices fell heavily, or our trade balance became unfavourable. This is all rather childish economics, and will not redound to the credit of the writers of the report.

INDEX-CIJFERS.

Na gedurende twee maanden practisch op hetzelfde punt te zijn gebleven, is het indexcijfer in Augustus belangrijk gedaald en wel met 139 punten tot 4257. Dit cijfer is twee punten beneden dat van eind Februari, dat tot nu toe het laagst bereikte was sedert het einde van den oorlog.

De teruggang van de laatste maand is voornamelijk het gevolg van aanzienlijke dalingen in de voornaamste voedingsmiddelen, welke in dezen tijd van het jaar niet ongewoon zijn. Ook delfstoffen zijn verder gedaald.

Hieronder volgt de gebruikelijke — aan „The Economist” ontleende — tabel.

Data	Granen en vleesch	Anderen voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal	Algemeen indexcijfer
Basis (gemidd. 1901—5) . .	500	300	500	400	500	2200	100,0
1 Januari 1914	563	355	642	491	572	2623	119,2
1 April ..	560	350½	626½	493	567	2597	118,0
1 Juli ..	565½	345	616	471½	551	2549	115,9
Einde Dec. 1914	714	414½	509	476	686½	2800	127,3
„ „ 1915	897	446	731	711½	848½	3634	165,1
„ „ 1916	1294	553	1124½	824½	1112	4908	223,0
„ „ 1917	1286½	686	1684½	839½	1348½	5845	263,2
„ „ 1918	1303	782½	1805½	816	1337	6094	277,0
„ „ 1919	1441½	881½	2442½	1145	1453½	7364	334,7
„ „ 1920	1344	805	1284	1216	1275	5924	269,3
„ „ Jan. 1921	1295½	797	1187	1128½	1209	5617	255,3
„ „ Febr. „	1176½	771	1038	1053	1137½	5176	235,3
„ „ Mrt. „	1212	727	1030	1003	1125	5097	231,7
„ „ April „	1196	723	1031	936	1043	4929	224,0
„ „ Mei „	1195	691	996	963	1065	4910	223,2
„ „ Juni „	1174½	665½	973½	973	1023½	4810	218,6
„ „ Juli „	1165	707½	958½	937	1030	4798	218,1
„ „ Aug. „	1184	716½	998	920½	1000	4819	219,0
„ „ Sept. „	1119½	688	1258	871	987½	4924	223,8
„ „ Oct. „	956	685	1171	816	960	4588	208,5
„ „ Nov. „	951	672	1117½	774	943½	4458	202,6
„ „ Dec. „	921½	636	1106	762	931½	4357	198,0
„ „ Jan. 1922	907½	654½	1066½	730	925½	4284	194,7
„ „ Febr. „	948	640½	1037½	696½	936½	4259	193,6
„ „ Mrt. „	980	687	1038	700	892	4297	195,3
„ „ April „	1008½	667	1010	709½	890	4285	194,8
„ „ Mei „	1040½	657	1079	710½	885	4372	198,7
„ „ Juni „	1000½	676½	1135	690	887	4389	199,5
„ „ Juli „	994½	669	1120	712½	900	4396	199,8
„ „ Aug. „	880½	674	1123½	691½	887½	4257	193,5

Tarwe en haver zijn zeer gedaald, terwijl ook een sterke daling van de aardappelprijzen door het gevorderd seizoen wel tot den grooten teruggang van de eerste groep heeft bijgedragen. Na een kleine stijging in Juli is meel nu weer iets goedkooper evenals rund- en schapenvleesch; varkensvleesch hooger. In de tweede groep was de voornaamste verandering een stijging voor thee, tengevolge van de groote concurrentie op de veilingen. Koffie lager; de boterprijzen

herstelden zich weer eenigszins na den teruggang van de vorige maand.

In de weefstoffengroep waren de schommelingen veel geringer dan anders. Behalve eenige kleine stijgingen in katoen en katoenen stoffen en een daling in jute, waren er geen veranderingen. De kleine stijging van Amerikaansche katoen vindt haar oorzaak in de berichten over den oogst, die nu iets minder gunstig zijn dan aanvankelijk.

Verdere dalingen van stalen rails en ijzeren staven en ook van lood zijn de oorzaak van den teruggang in de delfstoffengroep. De eenige verandering van belang in de diversengroep is het terugloopen van de prijzen van oliezaden. Vergelijken met Juli 1914 is het indexcijfer thans gedaald tot 166, zooals ook blijkt uit onderstaande tabel.

Data	Granen en vleesch	Anderen voedings- en genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal
Juli 1914....	100	100	100	100	100	100
December 1918....	226	222	293	186	241	236
December 1919....	249	250	396	247	263	287
Maart 1920 ..	261	260	484	269	309	325
Juni 1920....	261	263	415	278	281	305
December 1920....	233	229	209	261	230	231
Maart 1921....	209	206	167	216	203	198
Juni 1921....	203	188	158	210	185	188
September 1921 ..	193	195	204	189	178	192
October 1921....	166	194	190	176	173	178
November 1921....	165	190	181	167	170	174
December 1921....	159	180	180	164	168	170
Januari 1922....	157	186	173	158	167	167
Februari 1922....	164	182	168	150	169	166
Maart 1922 ..	169	195	168	151	161	167
April 1922....	174	189	164	152	160	167
Mei 1922....	180	186	175	153	159	170
Juni 1922....	174	192	184	149	160	171
Juli 1922....	172	190	181	153	163	171
Augustus 1922....	153	192	183	149	160	166

De delfstoffengroep staat weer op dezelfde hoogte als eind Juni en is nog het dichtst bij den stand van Juli 1914, terwijl granen en vleesch niet veel hooger zijn. De tweede groep der voedingsmiddelen is weer hooger boven het gemiddelde dan een maand geleden.

Datum	Algem. index-cijf. van „the Economist”	Gem. ponden over de afg. mnd.	Herleid algemeen indexcijfer.
1 Januari 1914.....	119,2	12,11¾/4	119,6
1 Januari 1915.....	127,3	11,78	124,1
1 Januari 1916.....	151,6	11,02	138,3
1 Januari 1917.....	223,0	11,68	215,6
1 Januari 1918.....	263,2	11,06	240,9
1 Januari 1919.....	277,0	11,19	256,6
1 Januari 1920.....	334,7	10,14	281,0
Einde Januari 1921....	255,3	11,37½/2	240,4
„ Februari „	235,3	11,34	220,9
„ Maart „	231,7	11,36	217,9
„ April „	224,0	11,30	209,5
„ Mei „	223,2	11,17	194,8
„ Juni „	218,6	11,34½/4	205,3
„ Juli „	218,1	11,42	206,2
„ Augustus „	219,0	11,77	212,5
„ September „	223,8	11,77	218,1
„ October „	208,5	11,59	200,0
„ November „	202,6	11,35	190,3
„ December „	198,0	11,42	187,2
„ Januari 1922....	194,7	11,47	184,8
„ Februari „	193,6	11,61	186,1
„ Maart „	195,3	11,54	186,5
„ April „	194,8	11,63	187,5
„ Mei „	198,7	11,51	189,3
„ Juni „	199,5	11,49	189,8
„ Juli „	199,8	11,47	189,7
„ Augustus „	193,5	11,49	184,-

Kleinhandelsprjzen. De verhoudingscijfers van verbruikersartikelen, in den handel gebracht door de Coöperatieve Winkelvereniging van „Eigen Hulp” te Amsterdam, Haarlem, Arnhem, Utrecht, Leeuwar-

den en 's-Gravenhage (voorheen E. H.), welke door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerd worden, zijn de navolgende:

Artikelen	1913	1917	1918	1919	1920	1921	Juni 1922	Juli 1922
Boonen (bruine)	154	136	111	146	236	221	346	350
„ (witte)	166	338	221	138	331	248	300	300
Erwten (capuc.)	150	236	211	217	208	228	231	217
„ (grauwe)	125	220	191	209	248	250	216	205
„ (groene)	157	140	103	130	190	183	197	197
Gort	113	135	123	197	216	210	171	165
„ (boekweit)	104	292	312	292	367	296	233	221
„ (haver) ..	103	147	120	120	200	197	140	140
Kaas (Leids.)	140	221	207	253	286	279	169	174
„ (Gouds.)	124	126	177	195	221	246	193	205
Koffie.....	94	118	174	169	154	128	125	125
Margarine....	127	122	136	148	161	141	128	128
Meel (roggebl.)	85	144	130	130	231	156	—	—
„ (tarwebl.)	124	212	224	259	353	229	165	153
„ (boekw.)	105	324	362	314	352	295	205	205
Olie (boter) ..	94	235	409	381	271	174	140	140
„ (patent) ..	135	293	351	446	446	280	261	261
„ (raap)....	136	329	540	519	395	227	212	208
Rijst	116	125	122	169	328	184	141	141
Soda	83	267	417	283	417	183	150	150
Stijfsel	103	320	680	577	343	210	153	143
Stroop	100	179	193	200	207	189	150	146
Suiker (basterd)	89	116	120	147	218	158	122	122
„ (melis) ..	85	103	103	121	175	125	102	103
Thee	112	127	119	139	137	123	125	127
Vermicelli	121	272	266	300	338	290	217	214
Zeep (w. Brist.)	100	160	183	191	153	147	117	117
„ (zachte) ..	87	121	117	275	321	142	162	162
Zout	80	110	190	160	160	130	120	120
Gemiddelde verhoudingscijfers.	114	195	228	239	264	202	178	176

Bij beschouwing van deze cijfers neme men in aanmerking, dat het voorkomt, dat een artikel tijdelijk door een of meer der 6 coöperaties niet werd verkocht, wat van invloed kan zijn op den loop der verhoudingscijfers.

De prijzen voor het jaar 1893 werden gelijk 100 gesteld.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijke overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand Augustus 1922, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van Augustus 1921.

De oorlogswinst- en verdedigingsbelastingen brachten tot dusver in totaal op f 1.081.520.990, waarvan f 775.086.050 op rekening komt van eerstgenoemde heffing.

Met inbegrip van de opcenten ten behoeve van het leeningfonds — behalve die op den suikeraccijns, welke geen verzwaren van belastingdruk medebrachten — is in totaal eene som van f 1.354.137.758 ontvangen uit belastingheffing, die haren grond vindt in de buitengewone omstandigheden.

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 35.151.122 op tegen f 32.948.628 in Augustus 1921 en vertoonen mitsdien een vooruitgang van f 2.202.494. De totale opbrengst in de afgelopen maand bleef f 648.961 bij de raming ten achter.

De opbrengst over de eerste acht maanden van 1922 overtrof de eerste opbrengst over de overeenkomstige maanden van 1921 met een bedrag van f 6.317.031, terwijl de raming met een bedrag van f 7.116.413 werd overschreden.

In vergelijking met Augustus 1921 vertoonden in Augustus 1922 vooral de inkomstenbelasting, de suikeraccijns, de gedistilleerd-, de zout- en de bieraccijns, de successierechten, de invoerrechten en de loodsgelden een hooger opbrengstcijfer. Daarentegen brachten minder op de overige directe belastingen, de wijn- en geslachtsaccijns, de zegel- en registratierechten en de statistiekrechten.

De inkomstenbelasting, die deze maand f 2.796.702 meer opbracht dan in Augustus 1921, steekt zeer gun-

stig af bij de overige directe belastingen, waarvan de grondbelasting terugliep met een bedrag van f 684.855, de personeele belasting met een bedrag van f 351.887, de dividend- en tantiëmebelasting met een bedrag van f 1.242.905 en de vermogensbelasting met een bedrag van f 134.417.

Dat de grondbelasting verminderde vindt zijn oorzaak in het feit, dat de belasting dit jaar vroeger geïnd werd.

De hoogere opbrengst van de inkomstenbelasting is wellicht te verklaren uit het inhalen van achterstand en het opleggen van voorloopige aanslagen.

Voor den achteruitgang van de andere directe belastingen is geen bepaalde reden op te geven.

Van de accijnzen brachten de suikeraccijns en de accijns op het gedistilleerd respectievelijk f 163.403 en f 524.215 meer op dan in Augustus 1921, waarvan geen bijzondere reden bekend is.

De staking in de Rijnvaart heeft de aanvoeren van zout uit Duitschland belemmerd, zoodat daarvoor minder aan invoerrecht is betaald. Hierdoor is meer zout van de ziederijen betrokken, wat ten gevolge heeft gehad, dat de zoutaccijns deze maand f 14.850 meer in de schatkist bracht.

De achteruitgang van den wijnaccijns met een bedrag van f 15.973 is als eene toevallige vermindering aan te merken.

Ten koste van den drankhandel blijft de bierbrouwerij veld winnen. De bieraccijns bracht deze maand dan ook f 497.843 op tegen f 459.495 in Augustus 1921.

Daling der veeprijzen en toegenomen aanvoer van buitenlandsch vleesch hadden tengevolge, dat de geslachtsaccijns van f 951.148 op f 928.683 terugliep.

De lagere opbrengst van de zegelrechten f 1.209.541 tegenover f 1.297.750 in Augustus 1921 — staat in verband met den gedrukten toestand in handel en nijverheid, terwijl ook de achteruitgang van de registratierechten met een bedrag van f 609.109 zijn oorzaak vindt in de heerschende malaise op handelsgebied.

De baten uit de invoerrechten bleven dan ook deze maand toenemen. De meerdere opbrengst bedroeg deze maand f 81.130 tegen f 5.666 de vorige maand. Het statistiekrecht bleef een bedrag van f 39.134 bij Aug. 1921 ten achter, doch de loodsgelden wijzen eene meerdere opbrengst van f 27.184 aan, hetgeen bewijst, dat het scheepvaartverkeer toeneemt.

Onder den invloed van het hoogere tarief brachten de successierechten f 1.279.555 meer op. De vorige maand bedroeg de meerdere opbrengst f 1.300.444.

De belasting op gouden en zilveren werken bracht f 12.265 meer op, welke hoogere opbrengst, gelet op het feit, dat de belasting einde 1921 verdubbeld is, bijzonder tegenvalt.

De tabaksbelasting leverde deze maand voor de schatkist f 699.913 op. In de maanden Juni en Juli bedroegen de baten uit dit middel respectievelijk f 1.097.392 en f 812.890.

AANTEKENINGEN.

De waarde van den gulden. — In de negende aflevering van het vijf en twintigste deel van het Correspondentieblad van de Broederschap der Notarissen in Nederland komt een schrijven voor van Mr. Vissering, waarin deze, in antwoord op een daartoe tot hem gericht verzoek, zijn meening uiteenzet over de volgende vragen:

1. Is inflatie in Nederland mogelijk of waarschijnlijk?

2. Zoo de mogelijkheid of bestaanbaarheid daarvan mocht worden erkend, is dan een bepaling behelzende de goudclausule bestaanbaar en aanbevelenswaardig?

De dagbladen gaven van de uitvoerige uiteenzettingen reeds uitgebreide uittreksels, weshalve hier met het weergeven van Mr. Visserings conclusies zij volstaan.

Zijn betoog resumeerende antwoordt hij op de eerste vraag:

Inflatie in Nederland is stellig mogelijk; reeds hebben een aantal factoren te zamen gewerkt om haar in het leven te roepen; zij is evenwel nog nagenoeg niet te voorschijn gekomen, daar zoowel in de eerste periode van den oorlog als in de tweede na den wapenstilstand talrijke andere omstandigheden hebben te zamen gewerkt om de mogelijke uitwerking der inflatie te neutraliseeren. Het vertrouwen in den gulden is in het buitenland nog ongeschokt gebleven. Dat vertrouwen zal de gulden ook in de toekomst blijven verdienen, mits het optreden van Staat en Gemeenten niet tot uitbreiding der inflatie aanleiding geve. Aan inflationistische neigingen van Gemeenten kan wel eenigszins een rem worden aangelegd; tegenover den Staat zal dit tot veel meer moeite in allerlei richting aanleiding geven. Het gevaar voor inflatie van regeeringswege kan dus slechts bezworen worden door een spoedigen inkeer tot eene verstandige financierings-politiek. Geschiedt dit, dan kan, mede door het vertrouwen van het buitenland en door toevloeiing van buitenlandsch kapitaal en van arbeidzame en vermogende vreemdelingen in ons land, zelfs in deze benarde tijden voor ons land weder nieuwe welvaart opkomen, zooals de toestrooming van goede buitenlandsche elementen ook in vroeger tijden ons land hebben versterkt. Geschiedt dit niet, dan zal verdere inflatie waarschijnlijk, zal zij zelfs bijna zeker, worden, met alle vernietigende uitwerkingen daarvan, niet alleen voor kapitalisten, zooals van sommige zijden abusievelijk werd beweerd, maar voor allen, stellig ook voor degenen, die in handen-arbeid hun bestaan vinden.

Wat de tweede vraag betreft, wijst hij erop,

1o. dat de Nederl. Bank, waarbij de goudvoorraad van het land geconcentreerd is, geen enkele reden zal hebben om Nederlandsche goudstukken af te geven aan een debiteur, ter voldoening van zijn contractuele verplichtingen;

2o. dat de rechter derhalve eventueel den debiteur van een dergelijke verplichting, die hij niet bij machte zal zijn na te komen, zal ontslaan;

3o. dat in Duitschland, waar vóór 1914 de goudclausule in verschillende contracten was opgenomen, op 28 Sept. 1914 bij Bundesrats-Erlass aan debiteuren verboden werd om in goud te betalen;

4o. dat betaling in een aantal guldens, gelijkwaardig aan een goudgulden indruischt tegen de wet, waarbij onze verschillende vormen van wettig betaalmiddel werden ingesteld. Men zou het woord „gulden” niet eens in de acte kunnen gebruiken, althans ter vermijding van de moeilijkheid, voorkomende uit art. 1793 B. W.;

5o. dat betaling in goudmetaal, afgezien van andere bezwaren, zou stuiten op de moeilijkheid de beschikking over het edele metaal te krijgen;

6o. dat afsluiten van binnenlandsche contracten in goudvaluta het vertrouwen, dat de gulden geniet, ernstig zou schokken en dat op waardevastheid dezer valuta op den duur toch ook niet te rekenen valt;

7o. dat debiteuren zich op den duur aan dergelijke vexatoire bepalingen waarschijnlijk niet zullen onderwerpen.

Alles bijeen genomen blijft bij schrijver een groote twijfel bestaan aan een practische uitvoering en dus bestaanbaarheid van de goudclausule en althans aan hare aanbevelenswaardigheid. Hij vreest dat, zelfs bij bestaanbaarheid, nog slechts grotere onzekerheid daarvan het gevolg zou zijn.

*Kosten van levensonderhoud van arbeidersgezinnen te Amsterdam.*¹⁾ — Deze dagen is weder verschenen het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud van arbeidersgezinnen te Amsterdam, dat het Bureau van Statistiek dier Gemeente driemaandelijks publiceert. De daling, die sinds September 1920 onafgebroken had geduurd, tot dat ze in Maart van dit jaar door een geringe stijging onderbroken werd, heeft zich verder voortgezet, zoodat in Juni het cijfer 87,4 bereikt werd. Het Bureau licht de jongste resultaten als volgt toe:

De berekening van het indexcijfer van de kosten van het levensonderhoud over Juni 1922 geschiedde wederom

uitsluitend op grondslag van het verbruik, geconstateerd bij het onderzoek ingesteld in Maart 1920, d.w.z. op grondslag van de tijdens laatstgenoemde maand door de deelnemende gezinnen voor elk onderdeel van het budget gedane uitgaven. De redenen hiervoor zijn in de vorige driemaandelijksche bijlage bij het Statistisch Maandbericht uitvoeriger uiteengezet.²⁾

	Voeding	Rest	Totaal	Stijging en daling in perc. sedert Mrt. '20		Indexcijfer
				Voeding	Rest	
Gemiddelde wekelijkse uitg. per gezinseenheid ¹⁾ in guldens in Mrt. '20	f 5,56½	f 5,70½	f 11,27			100
Bedragen, welke p. gezinseenheid zouden zijn uitgegeven, indien besteed aan hetzelfde als in Mrt. 1920, in:						
Juni 1920	„ 5,75½	„ 5,78½	„ 11,54	3,4	2,4	102,4
Sept. 1920	„ 6,20	„ 5,83	„ 12,03	11,4	6,8	106,8
Dec. 1920	„ 6,15	„ 5,54	„ 11,69	10,5	3,7	103,7
Maart 1921	„ 5,83	„ 5,23½	„ 11,06	4,8	- 1,8	98,2
Juni 1921	„ 5,88	„ 5,08½	„ 10,96½	5,7	- 2,7	97,3
Sept. 1921	„ 5,43	„ 5,07	„ 10,50	- 2,4	- 6,8	93,2
Dec. 1921	„ 5,15½	„ 4,88½	„ 10,04	- 7,3	- 10,9	89,1
Maart 1922	„ 5,21½	„ 4,91	„ 10,12½	- 6,3	- 10,2	89,8
Juni 1922	„ 4,93	„ 4,92½	„ 9,85½	- 11,4	- 12,6	87,4

Het blijkt, dat van Maart 1920 tot Juni 1922 voor het geheele budget een daling ingetreden van 12,6 pCt. Voor de vorige driemaandelijksche periode was het desbetreffende cijfer 10,2 pCt. en dus is de geringe stijging, die in Maart 1922 geconstateerd kon worden sedert December 1921 toen de daling 10,9 pCt. bedroeg, gevolgd door een daling sedert de vorige berekening over Maart 1922 en wel met 2,7 pCt. In September 1920 had het indexcijfer het hoogste punt bereikt met een stijging van 6,8 pCt. boven het peil van Maart 1920. De sindsdien ingetreden daling bedraagt 18,2 pCt. In de vorige bijlage werd er op gewezen, dat de in Maart 1922 gevonden stijging toe te schrijven was aan de abnormaal hooge prijzen van groenten en aardappelen en dat zonder deze vermeerdering het eindcijfer dan ook een voortgezette daling sedert December 1921 zou verboond hebben. Waar de prijzen van beide voedingsmiddelen in Juni niet meer op het buitensporig hooge niveau waren van drie maanden te voren, kon de daling van een aantal posten niet meer ongedaan gemaakt worden door de aanzienlijke stijging van een tweetal andere, zoodat de algemeene prijsbeweging zooals ze in het algemeene indexcijfer tot uiting komt, zich thans ook in dalende richting beweegt.

Begrijpelijkerwijze is de invloed daarvan op het cijfer voor de voeding afzonderlijk nog grooter dan op het cijfer voor het geheele budget. De daling sedert Maart 1920, die in Maart 1922 6,3 pCt. bedroeg (tegen 7,3 pCt. in December 1921), is thans 11,4 pCt. Toch is deze vermindering niet alleen toe te schrijven aan bovengenoemde prijsverlaging van groenten en aardappelen; enkele andere posten hebben er eveneens toe bijgedragen, hoewel in veel mindere mate: brood, grutterswaren, melk en kaas. De geringe daling van de groep brood, beskuit en koek is toe te schrijven aan een prijsvermindering van enkele soorten koekjes, die van grutterswaren voornamelijk aan de daling van de prijzen van capucijners en rijst, terwijl de daling van de groep kaas het gevolg is van de in het voorjaar ingetreden belangrijke prijsverlaging van jonge kaas, welke echter sedertdien opnieuw door een stijging is gevolgd.

Tegenover deze groepen welke een daling vertoonden sedert de vorige driemaandelijksche periode, dienen enkele andere posten vermeld te worden welke een stijging hebben ondergaan, waaronder voornamelijk eieren, vleesch, visch, vetten en suiker. Voor de groep vleesch is de oorzaak daarvan vooral te zoeken in de met ingang van 12 Juni ingetreden prijsverhoging van bevoren rundvleesch, voor de groep vetten in een prijsverhoging van natuurboter. Enkele artikelen, welke tot laatstgenoemde groep behooren (zooals bakvet, bakolie, spek), zijn weliswaar in prijs gedaald; door het betrekkelijk geringe aandeel van deze artikelen, vergeleken met natuurboter, in het totaal der uitgaven

¹⁾ Zie pgn. 506 van dezen jaargang.

²⁾ De herleiding tot gezinseenheden geschiedt aldus, dat de man geldt voor 1, de vrouw voor 0,9, een kind in het eerste levensjaar voor 0,15, in het tweede voor 0,2, in het derde voor 0,3 volwassene en zoo geleidelijk opklimmende met 0,05 voor elk leeftijdjaar.

ven voor vetten, komt deze daling echter niet tot uiting in het cijfer voor de groep.

Van de overige posten van het budget vertoonen kleding, schoeisel en huisraad een voortgezette daling. Huishuur en de post tabak, sigaren en dranken daarentegen vertoonen een stijging die, wat laatstgenoemde post betreft, het gevolg is van den met 1 Juni jl. ingevoerden tabaksaccijns. De meeste posten echter zijn zoo goed als onveranderd gebleven, waardoor de sterke vermindering van enkele voedingsposten in haar invloed op het totaalcijfer dan ook in niet onbelangrijke mate wordt verzwakt.

ONTVANGEN:

Verzekerings Bibliografie 1910—1920, Nederlandsche Bibliografie van privaatrechtelijke en sociale verzekering en aanverwante vakken, door Dr. M. van Haaften en W. G. H. van der Zweep; uitgegeven met subsidie van de Vereeniging voor Levensverzekering, 1922. W. ten Have, Amsterdam.

Jaarcijfers van Levensverzekering-Maatschappijen en Begravenisfondsen, 1917—1921, door W. Wiebes; Uitgevers-Maatschappij v.h. van Soeren & Co., 's-Gravenhage.

Beschouwingen over eenige effecten- en credietvormen in hun beteekenis voor de financiering der onderneming, door Dr. B. H. de Jongh; 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1922.

Rapport over de kanalisatie van Westfriesland, uitgebracht door de Commissie benoemd door den voorzitter der Westfriesche kanaalvereeniging, Dr. C. J. K. van Aalst, op verzoek van de besturen der gemeenten Alkmaar, Hoorn, Enkhuizen, Schagen en Grootebroek, van de toenmalige kamers van Koophandel te Alkmaar en te Hoorn, de Vereeniging tot Ontwikkeling van den Landbouw in Hollands Noorderkwartier, de Vereeniging „Schuttevaer” en de Westfriesche Kanaalvereeniging; N.V. Drukkerij v.h. Trapman & Co., Schagen.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

Journal of Political Economy. — Chicago, Augustus 1922.

J. A. Hobson, Britain's economic outlook in Europe; H. H. Preston, Branch banking in California; A. H. Hansen, The economics of unionism; W. H. George; Proudhon and economic federalism; J. W. Thompson, Early German-Slav trade; A. C. Hodge, Bases of control for retail inventory; H. G. Moulton, The Danner-Kraft Dry goods Company.

Die Bank. — Berlijn, Juli 1922.

A. Lansburgh, Geldknappheit.

Idem. — Berlijn, Augustus 1922.

A. Lansburgh, „Wir”.

Technik und Wirtschaft. — Berlijn, Augustus 1922.

Baumann, Eisenbahnrats- und Wirtschaftsbezirke; J. Kollmann, Zersplitterung des Schiedsgerichtswezens; Rech, Die Unternehmungsformen in Handel und Industrie (Schluss).

Geographical Journal. — Londen, September 1922.

C. F. Rey, Abyssinia and Abyssinians of to-day; F. K. Ward, Through western Yunnan; J. W. Swanson, The wireless receiving equipment of the Hamilton Rice expedition, 1919—1920; D. H. Thorburn, The Pibor river; The Mount Everest expedition; Dr. A. M. Heron, The rocks of Mount Everest.

West-Indische Gids. — 's-Gravenhage, September 1922.

F. S. Langemeyer C.I., Het zoutbedrijf op St. Martin. Een onderzoek naar middelen te zijner verbetering; H. Ahrens, Kolonisatie op particulier land in

Suriname met Javanen onder contract onder de thans geldende immigratiewetten.

MAANDCIJFERS. OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN. (In Guldens).

	Augustus 1922	Sedert 1 Januari 1922	Overeenkomstige periode 1921
<i>Directe belastingen.</i>			
Grondbelasting	1.655.237	12.479.623	10.927.955
Personeele belasting ..	1.893.626	9.030.018	10.413.184
Inkomstenbelasting ..	7.958.975	86.658.287	76.171.616
Dividend- en tantiemebelasting	2.082.188	9.127.652	16.764.591
Vermogensbelasting ..	339.855	10.518.457	10.528.965
<i>Accijnzen.</i>			
Suiker	3.626.401	27.573.916	24.921.594
Wijn	48.682	1.361.958	1.065.646
Gedistilleerd	4.901.202	39.278.865	36.990.704
Zout	127.937	925.624	969.257
Bier	497.843	2.882.838	2.588.635
Geslacht	928.683	6.253.897	7.782.402
Tabak	699.913	2.610.195	—
Belast. op speelkaarten	4.935	49.022	46.923
<i>Indirecte belastingen.</i>			
Zegelrechten	1.209.541	11.545.102	13.375.051
Registratierechten	1.460.180	13.389.267	22.895.499
Successierechten	3.774.557	27.600.640	20.451.885
Invoerrechten	3.137.436	25.277.322	24.279.212
<i>Gouden en zilveren werken</i>			
Belasting	68.421	583.881	540.017
Essaailoon	103	740	620
<i>Statistischrecht</i>			
Mijnen	284.095	2.229.290	2.528.809
Mijnen	71.432	1.183.346	388.957
Domeinen	74.348	441.700	1.344.500
Staatsloterij	24.338	242.794	438.990
Jacht en visscherij	48.194	1.847.234	256.316
Loodsgelden	233.003	425.413	1.528.721
Totaal	35.151.122	293.517.080	287.200.049

OPOENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	Augustus 1922	Sedert 1 Januari 1922	Overeenkomstige periode 1921
<i>Directe belastingen.</i>			
Grondbelasting	321.310	2.500.755	2.190.667
Personeele belasting ..	358.649	1.760.666	2.076.644
Inkomstenbelasting ..	2.553.335	25.129.392	22.425.975
Vermogensbelasting ..	84.790	2.579.275	2.609.754
Dividend- en tantiemebelasting	687.122	3.012.125	5.532.315
<i>Accijnzen.</i>			
Suiker	725.280	5.514.783	4.984.319
Wijn	9.736	272.392	213.129
Gedist. (binn.- en buitl.)	490.120	3.927.887	3.699.070
<i>Indirecte belastingen.</i>			
Zegelrecht van buitl. eff.	16.082	86.256	154.564
Totaal	5.256.424	44.781.531	43.886.432

BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN.

	Augustus 1922	Sedert 1 Januari 1922
Verdedigingsbelasting Ia	101.772	3.158.464
Verdedigingsbelasting Ib	604.502	11.225.797
Verdedigingsbelasting II	2.480.908	24.839.212
	3.187.182	39.223.473
Oorlogswinstbelasting	1.085.835 ⁴⁾	28.796.841

¹⁾ Hieronder begrepen f 159.036,90 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionnaires in effecten, enz. (Beursbelasting). ²⁾ idem f 1.509.055,45. ³⁾ Idem f 2.321.110.

⁴⁾ Augustus 1921 f 6.580.907.

⁵⁾ De Tabaksbelasting is met 1 Juni ingevoerd. Voor 1 September zijn banderolles aangevraagd tot een gezamenlijk bedrag voor de schatkist van f 6.756.540,47. Een groot deel hiervan wordt, waar onder zekerheidsstelling een crediet voor hoogstens 6 maanden wordt verleend, eerst later betaald. Onder de thans verkregen opbrengt is begrepen het jaarlijks te betalen recht voor de bedrijfsvergunningen.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	{ Disc. Wissels. 4	18 Juli '22	Zweeds. R.ksbk 5	10 Mrt. '22
	{ Bel. Binn. Eff. 4	18 Juli '22	Bk. v. Noorw. . 5	17 Aug. '22
	{ Vrsch. in R.C. 5	18 Juli '22	Zwits. Nat. Bk. 3½	2 Mrt. '22
Bk. van Engeland	3	13 Juli '22	Belg. Nat. Bk. 5-5½	19 Mei '21
Duitsche Rijksbk.	7	28 Aug. '22	Bank v. Spanje 5½	18 Mei '22
Bk. van Frankrijk	5	11 Mrt. '22	Bank v. Italië 6	20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk.	8	2 Sept. '22	F. Res. Bk. N.Y. 4	21 Juni '22
Nat. Bk. v. Denem.	5	25 Apr. '21	Javasche Bank 3½	1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie				
16 Sept. '22	3¼	2½	2½	4-5/8	—	4½-5 1)
11-16 S. '22	3¼-1/8	2½-3/8	2½-5/8	4-5/8	—	4½-5
4-9 " '22	3-1/8	2½	2½	4-5/8	—	4-5
28 A.-2 S. '22	2½-3/8	2½	2½-3/4	4-5/8	—	4-5½
12-17 S. '21	4½-3/8	3½-4½	4½-1/4	4-5/8	—	4½-5½
13-18 S. '20	4½-1/8	3½-4½	6¾	4-5/8	—	6-7
20-24 Juli '14	3½-3/8	2½-3/8	2½-3/4	2½-1/2	2¾	5½-7½

1) Noteering van 15 September.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Bij een tamelijk levendigen handel bleef de wisselmarkt deze week zeer stabiel. Londen was aanvankelijk onder den invloed van de gebeurtenissen in het Oosten tamelijk aangeboden en liep terug tot 11,42½, maar kon zich later weer herstellen tot 11,44. Dollars waren de eerste dagen der week zonder verandering. Door de vraag voor Engelse rekening steeg de koers Donderdag tot 2,59, maar daar de Nederl. Bank nog steeds afgever is, liep de koers daarna weder iets terug. Parijs en België waren iets lager aangeboden, aan het einde der week echter weder meer gezocht. Markten openden flauw, maar herstelden zich daarna weer en bleven onder den invloed van de zeer groote geldvraag in Duitschland, eerder vaster. Skandinavie eveneens iets vaster, vooral voor Christiania. Zwitserland flauw; teruglopend van 48,75 tot 48,35. Ook Spanje sterk aangeboden, 39,75—39,10, later 39,20 geld. Batavia eveneens iets flauwer, 98¼ aangeboden.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen	Parijs	Berlijn	Weenen	Brussel	New York
11 Sept. 1922..	11.46½	19.67½	0.17½	0.004½	18.61	2.57¼
12 " 1922..	11.45½	19.70	0.17½	0.003½	18.60	2.57¾
13 " 1922..	11.44	19.60	0.16½	0.003½	18.53	2.57¼
14 " 1922..	11.43½	19.50	0.17	0.003½	18.37½	2.59¼
15 " 1922..	11.44½	19.70	0.17½	0.003½	18.62½	2.58½
16 " 1922..	11.44½	19.67½	0.17½	0.003½	—	—
Laagste d. w. 1)	11.42½	19.57½	0.15½	0.002	18.32½	2.57
Hoogste " " 1)	11.46½	19.87½	0.18	0.004½	18.77½	2.59¾
9 Sept. 1922	11.46½	19.97½	0.18½	0.003½	18.80	2.57¾
2 " 1922	11.46½	20.10½	0.19½	0.004	18.87½	2.56¾
Muntpariteit..	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

2) Noteering van 6 September. 3) Idem van 1 September.

Data	Stockholm	Kopenhagen	Christiana	Zwitserland	Spanje	Batavia
11 Sept. 1922	68.25	54.95	43.—	48.75	39.75	98¼-1/2
12 " 1922	68.30	54.90	43.—	48.70	39.70	98-98½
13 " 1922	68.20	55.—	43.—	48.60	39.70	98-98¾
14 " 1922	68.35	54.90	43.10	48.45	39.25	98-98¼
15 " 1922	68.30	54.80	43.25	48.40	39.10	97¾-98½
16 " 1922	68.35	54.90	43.50	48.40	39.20	97¾-98½
L'ste d. w. 1)	68.15	54.60	42.80	48.25	39.05	97¾
H'ste " " 1)	68.45	55.10	43.50	48.82½	39.85	98¼
9 Sept. 1922	68.20	55.05	42.90	48.82½	39.75	98¼
2 " 1922	68.10	55.—	42.85	48.85	39.80	98½-98¾
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

2) Noteering van 1 September.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mrk)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
16 Sept. 1922	4.42.87	7.58	0.07	38.76
Laagste d. week	4.42.50	7.56	0.06	38.73
Hoogste " "	4.45.50	7.67	0.07	38.84
9 Sept. 1922	4.45.75	7.75	0.07	38.90
2 " 1922	4.47.25	7.84	0.08	38.97
Muntpariteit	4.86.67	5.18¼	95¼	40¾

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	2 Sept. 1922	9 Sept. 1922	11/16 Sept. '22 Laagste	16 Sept. 1922 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97½/32	97½/32	97½/32	97½/32
*B. Aires 1)..	d. p. \$	44¾	44¼	43¾	44½
Calcutta ...	Sh. p. rup.	1/32	1/32	1/32	1/32
Hongkong ...	id. p. \$	2/6½	2/7	2/6½	2/7¼
Lissabon	d. per Mil.	2½	2½	2½	3
Madrid	Peset. p. £	28.81	28.80½	28.80	29.29
*Montevideo 1)	d. per \$	42¾	42¾	41¾	43
Montreal....	\$ per £	4.46½	4.46½	4.40½	4.46¼
*R.d. Janeiro.	d. per Mil.	7¼	7¼	6½	7¼
Rome ..	Lires p. £	101¾	102¼	102¾	106¼
Shanghai....	Sh. p. tael	3/5¾	3/5¾	3/5½	3/6
Singapore ..	id. p. \$.	2/32	2/32	2/32	2/32
*Valparaiso..	peso p. £	31.60	31.50	31.50	32.40
Yokohama ..	Sh. p. yen	2/1¾	2/2	2/1½	2/2½

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) Noteering van 25 Augustus. 3) 1 em van 7 September.

NOTEERING VAN ZILVER.

	Noteering te Londen	te New York
16 Sept. 1922	35¾	69¾
9 " 1922	35¾	69½
2 " 1922	35¼	70
17 Sept. 1921	39½	65
18 Sept. 1920	59½	93¾
20 Juli 1914	24½	54¼

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 18 September 1922.

		Activa.	
Binnenl. Wis-	H.-bk. f	83.804.990,29½	f 181.727.186,76
sels, Prom.,	B.-bk. "	38.184.523,37	
enz. in disc.	Ag.sch. "	59.737.673,09½	
Papier o. h. Buitenl. in disconto		—	
Idem eigen portef.		f 72.473.832,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		—	72.473.832,—
Beleeningen	H.-bk. f	35.359.792,64½	f 110.249.682,48
incl. vrsch.	B.-bk. "	6.868.344,70½	
in rek.-crt.	Ag.sch. "	68.021.545,13	
op onderp.		—	
Op Effecten		f 91.348.825,75	
Op Goederen en Spec.		18.900.856,73	110.249.682,48
Voorschotten a. h. Rijk		—	12.785.390,85
Munt en Muntmateriaal			
Munt, Goud		f 56.239.005,—	
Muntmat., Goud		549.715.947,01	
		f 605.954.952,01	
Munt, Zilver, enz.		8.901.881,90	
Muntmat., Zilver		—	614.856.833,91
Effecten			
Bel. v. h. Res. fonds.	f	5.566.320,37½	
id. van 1/5 v. h. kapit.		3.879.600,37½	9.445.920,75
Geb. en Meub. der Bank		—	4.522.000,—
Diverse rekeningen		—	20.198.768,82½
			f 1.026.259.615,57½
		Passiva.	
Kapitaal	f	20.000.000,—	
Reservefonds		5.660.599,75	
Bijzondere reserve		1.675.581,33	
Bankbiljetten in omloop		966.944.145,—	
Bankassigtiën in omloop		1.202.722,02½	
Rek. Cour. } Het Rijk f		—	
saldo's: } Anderen		22.249.400,60½	
			22.249.400,60½
Diverse rekeningen		—	8.527.166,86½
			f 1.026.259.615,57½

NED. BANK 18 Sept. 1922 (vervolg).

Beschikbaar metaalsaldo.....	f	416.036.963,37 ^{1/2}
Op de basis van ² / ₅ metaaldekking.....		217.957.709,84 ^{1/2}
Minder bedragen aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is.....		2.080.184.815,—
Verschillen m.d. vorig. weekst.: Meer		Minder
Disconto's.....		5.291.645,75
Buitenlandsche wissels..		1.997.475,—
Beleeningen.....	1.627.198,78 ^{1/2}	
Goud.....	200,—	
Zilver.....	124.205,71 ^{1/2}	
Bankbiljetten.....		9.301.355,—
Part. Rek.-Crt. saldo's..		2.011.245,49 ^{1/2}

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischbare schulden
18 Sept. 1922.....	605.955	8.902	966.944	23.452
11 " 1922.....	605.955	8.778	976.246	25.293
4 " 1922.....	605.955	8.762	984.909	26.126
28 Aug. 1922.....	605.955	8.888	960.385	33.429
21 " 1922.....	605.955	8.717	958.173	43.098
19 Sept. 1921.....	605.969	10.267	999.361	39.652
20 Sept. 1920.....	636.348	17.382	1.028.027	72.124
25 Juli 1914.....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schaakst-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
18. Sept. 1922	181.727	36.000	110.250	416.037	62
11 " 1922	187.019	39.000	108.622	413.684	60
4 " 1922	178.247	30.000	124.839	411.769	60
28 Aug. 1922	182.101	34.000	99.848	415.340	62
21 " 1922	185.129	35.000	98.587	413.678	60
19 Sept. 1921	243.833	76.000	129.495	407.692	59
20 Sept. 1920	93.677	—	314.962	432.904	59
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	75

¹⁾ Op de basis van ²/₅ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	11 Sept. 1922	18 Sept. 1922
Aan schatkistpromessen..	f 407.870.000,—	f 406.870.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	„ 39.000.000,—	„ 36.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 214.850.000,—	„ 214.171.000,—
Aan zilverbons ..	„ 29.187.555,—	„ 29.441.868,—

Onder de vlottende schuld is begrepen:	11 Sept.	18 Sept.
Voorsch. aan de Koloniën	„ 284.627.000,—	„ 287.646.000,—
Voorschot aan Gemeenten	„ 30 Juni	„ 31 Augustus
voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting	„ 49.737.202,—	„ 86.936.544,—

Tegood v.d. Postch. & G. dst	11 Sept.	18 Sept.
	„ 54.778.560,—	„ 54.778.560,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
9 Spt. 1922	204.000		270.000	105.000	129.000
2 " 1922	204.500		266.500	109.500	129.300
26 Aug. 1922	202.500		268.000	102.500	128.400
12 Aug. 1922	144.375	52.753	275.559	95.879	123.475
5 " 1922	146.830	52.623	268.506	91.329	128.160
29 Juli 1922	147.342	52.371	266.793	84.963	130.016
10 Spt. 1921	202.255	20.751	306.174	140.110	134.218
11 Spt. 1920	214.698	7.133	359.022	211.976	107.724
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Basis ²/₅ metaaldekking. ³⁾ Creditaaldo.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
5 Aug. 1922 ...	1.312	1.951	844	1.198	444
29 Juli 1922....	1.341	2.038	761	1.217	421
22 " 1922....	1.376	2.082	708	1.153	449
15 " 1922....	1.389	2.062	827	1.138	364
8 " 1922 ...	1.407	2.156	764	1.144	1.111
1 " 1922....	1.543	2.014	764	1.052	1.164
6 Aug. 1921 ...	1.125	2.124	1.129	2.004	165
7 Aug. 1920 ...	1.077	2.272	901	1.774	261
25 Juli 1914 ...	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
13 Sept. 1922	127.421	122.065	291.585	27.000	249.007
6 " 1922	127.413	122.880	293.088	27.000	250.437
30 Aug. 1922	127.411	123.919	293.311	27.000	250.763
23 " 1922	127.417	123.454	295.130	27.000	252.728
16 " 1922	127.408	124.361	298.927	27.000	256.745
9 " 1922	127.400	125.542	302.095	27.000	259.903
14 Sept. 1921	128.411	125.208	318.036	28.500	281.265
15 Sept. 1920	123.093	125.165	354.416	28.500	323.975
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
13 Sept. '22	46.753	71.466	10.405	113.436	23.809	19,22
6 " '22	43.448	76.790	13.585	111.450	22.983	18,37
30 Aug. '22	44.358	76.121	26.227	98.096	21.942	17,64
23 " '22	43.853	75.763	18.458	105.490	22.414	18,08
16 " '22	42.629	79.618	14.169	111.588	21.596	17,17
9 " '22	43.033	76.450	16.239	104.500	20.308	16,82
14 Sept. '21	61.242	99.810	15.053	129.548	21.653	14,97
15 Sept. '20	56.103	83.391	15.202	122.575	16.379	11,90
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 ³ / ₈

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dek-kings-perc. ¹⁾
7 Sept. '22	1.027.943	1.004.861	23.875.562	252.373.738	10
31 Aug. '22	1.027.515	1.004.859	23.239.947	238.147.160	10
23 " '22	1.025.921	1.004.861	20.503.192	215.163.262	10
14 " '22	1.026.623	1.004.858	16.598.678	205.275.372	8
7 " '22	1.025.949	1.004.859	13.339.704	198.463.679	7
28 Juli '22	1.024.850	1.004.860	13.083.023	189.794.722	7
7 Sept. '21	1.040.430	1.023.708	3.119.006	80.727.526	5
8 Sept. '20	1.098.675	1.091.668	18.686.476	58.401.203	34
23 Juli '14	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
7 Sept. 1922	279.026.881	50.576.422	37.668.400	23.863.800
31 Aug. 1922	271.470.114	56.124.454	36.729.200	23.226.500
23 " 1922	271.470.114	56.124.454	36.729.200	23.226.500
14 " 1922	241.210.577	47.804.913	33.103.100	20.489.200
7 " 1922	230.704.072	44.056.158	29.224.800	16.583.400
28 Juli 1922	220.375.517	36.758.781	26.469.700	13.325.100
7 Sept. 1921	81.466.065	9.517.809	10.947.600	3.034.700
8 Sept. 1920	46.379.155	15.771.766	32.028.200	18.604.600
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buil.gew. voorsch. ald. Staat
14 Spt. '22	5.532.223	1.948.367	286.404	576.249	23.900.000
7 „ '22	5.532.002	1.948.367	285.991	576.671	23.900.000
31 Aug. '22	5.531.528	1.948.367	285.824	576.672	23.300.000
24 „ '22	5.531.080	1.948.367	285.669	577.344	23.500.000
15 Spt. '21	5.522.751	1.948.367	277.101	626.782	24.900.000
16 Spt. '20	5.520.567	1.978.278	255.005	634.156	26.600.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljotten	Rek. Crt. Particulieren	Rek. Crt. Staat
	1.887.327	33.195	2.120.574	36.607.125	2.130.115	22.137
	1.816.174	34.770	2.155.999	36.959.101	2.045.972	23.279
	2.189.283	34.255	2.075.138	36.384.980	2.119.940	50.020
	1.897.692	34.667	2.117.264	36.050.884	2.111.317	27.597
	2.402.916	69.813	2.200.945	37.127.909	2.437.333	41.637
	1.859.724	484.104	1.991.282	38.665.735	3.026.086	34.842
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. sald	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partic.
14 Spt. '22	330.994	84.653	480.000	606.562	6.501.105	361.446
7 „ '22	329.200	84.653	480.000	603.439	6.490.324	301.585
31 Aug. '22	330.179	84.653	480.000	620.446	6.527.662	283.286
24 „ '22	331.142	84.653	480.000	611.774	6.412.399	354.188
15 Spt. '21	324.492	84.653	480.000	674.940	6.182.521	507.744
16 Spt. '20	358.158	84.653	480.000	671.552	5.645.721	1.369.358

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
30 Aug. '22	3.063.414	2.235.243	—	132.474	2.153.181
23 „ '22	3.061.762	2.240.736	—	130.902	2.146.674
16 „ '22	3.066.434	2.285.486	—	131.424	2.142.303
9 „ '22	3.071.643	2.275.919	—	130.534	2.147.223
31 Aug. '21	2.641.061	1.799.086	—	146.859	2.481.466
3 Sept. '20	1.962.310	1.275.278	111.455	155.647	3.243.270

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking pers. 1)	Algem. Dekking pers. 2)
30 Aug. '22	576.074	1.881.686	106.086	75,9	79,2
23 „ '22	556.415	1.851.851	106.041	76,6	79,8
16 „ '22	532.085	1.846.965	105.983	76,9	80,2
9 „ '22	528.964	1.835.803	105.730	78,9	80,4
31 Aug. '21	1.527.255	1.690.754	103.050	63,3	66,8
3 Sept. '20	3.058.428	2.490.035	97.133	37,9	40,9

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
23 Aug. '22	791	10.766.039	1.356.998	14.706.370	3.588.105
16 „ '22	792	10.808.768	1.360.173	14.777.727	3.587.578
9 „ '22	794	10.793.238	1.351.778	14.748.191	3.569.485
2 „ '22	794	10.804.278	1.404.066	14.837.348	3.506.542
24 Aug. '21	812	11.497.977	1.210.452	12.995.523	2.904.760
27 Aug. '20	820	16.930.987	1.372.075	14.130.071	2.745.231

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 18 September 1922.

Zag het er aan het einde van de vorige berichtperiode naar uit, dat de algemeene economische en politieke verhoudingen iets gunstiger zouden worden, de jongste dagen hebben wel bewezen, dat hiervan nog geen sprake kan zijn. In de eerste plaats hebben de Belgische eischen ten aanzien van een speciale garantie van een door dit land te accepteren uitstel van de Deutsche betaling der schadeloosstelling veel stof opgejaagd. Men schijnt te verlangen, dat de schatkistwissels het endossement van prima banken dragen; zelfs is in dit verband reeds de handteekening van Hollandsche banken genoemd, hetgeen echter later afdoende is gedementeed. Intusschen is, terwijl deze kwestie nog niet naar genoegen der betrokken partijen geregeld is, een andere onweerswolk aan het politieke firmament komen opdagen. De gebeurtenissen in het nabije Oosten hebben allerwegen schrik en ontsteltenis doen ontstaan, niet alleen om de directe ellende, die de oorlog tusschen Griekenland en Turkije thans weer naar voren heeft gebracht, doch meer nog om de verder strekkende invloeden, die van de Turksche overwinning het gevolg kunnen zijn. Het Oosten van Europa is altijd een zeer netelig terrein geweest en waar de rivaliteiten tusschen de Grootte Mogendheden sinds den wereldoorlog eerder zijn toegespitst dan afgenomen, is de kwestie van Konstantinopel, de Dardanellen, enz. van nog teerder aard geworden. Thans, nu de Turken aan de winnende hand zijn en nu dit land zooland niet rechtstreeks dan toch middellijk door Frankrijk wordt gesteund, staat de deur voor ernstige conflicten wagenwijd open. Een onmiddellijken invloed heeft dit gehad op de beurs van Berlijn. Want tot nu toe kon de Deutsche politiek in vele richtingen tot op zekere hoogte steunen op het inzicht en het belang van de Britsche natie; thans, nu Groot-Brittannië noodgedwongen zich zal moeten mengen in de Oost-Europesche kwestie en het dus wellicht in de noodzakelijkheid zal komen, ter verkrijging van verschillende noodig geachte voordeelen met Turkije, resp. Frankrijk te dien aanzien te onderhandelen, zal de houding ten opzichte van Duitschland ook wellicht gewijzigd moeten worden. Immers, Frankrijk zal niet ongeneigd zijn den Britschen Allié in het Oosten zooveel mogelijk tegemoet te komen, als het hiertegenover in het Westen van Europa, ten aanzien van Duitschland, dan ook min of meer de vrije hand verkrijgt. Ter beurze van Berlijn is men hieromtrent niet zeer gerust; de hier in het kort geschetste mogelijkheid heeft vrijwel iederen dag van de afgelopen week het koerspeil aan de Deutsche beurzen zeer sterk beïnvloed. Hierdoor is het dan ook te verklaren, dat het algemeene koersniveau slechts in onbetekenende mate is gestegen. En dit is dan nog grootendeels te danken geweest aan de buitengewoon krachtige rijzing van buitenlandsche obligaties, vooral van Mexicaansche soorten, waarvan b.v. de 5 pCt. Zilver-Mexicanen met niet minder dan 7000 pCt. zijn gemonteerd. Aan deze enkele koersfluctuatie is die van de overige fondsen af te meten, indien men weet, dat het indexcijfer slechts een verhooging van 552 tot 583 aantoonst. Ook de houding op de geldmarkt heeft veel tot een lustelooze houding bijgedragen. En ten slotte hebben de eischen der Deutsche vakverenigingsleiders ertoe medegewerkt, het algemeene gevoel van onrust en ontstemming te doen aangroeven. Weliswaar erkent men in beurskringen de noodzakelijkheid van zekere beperkingen in zake het binnenlandsch peil van levensmiddelen en van verdere eerste levensbehoefte, doch men is van meening, dat de verlangens der vakverenigingen veel te ver gaan en dat de inwilliging een verlamming van het economisch verkeer ten gevolge zoude hebben.

Te Londen is de omvang van zaken wel zeer sterk afgenomen, doch de tendens is niet slechter geworden. De Sterlingkoers heeft zich vrijwel kunnen handhaven en ook de handelscijfers voor Augustus hebben een bevredigende uitkomst te aanschouwen gegeven. Zoo toonden de Board-of-Trade-cijfers over die maand een import aan van £ 82.661.400, of £ 6 miljoen minder dan in Augustus 1921 en de exporten een totaal van £ 67.536.162 of £ 6 miljoen meer dan in de overeenkomstige maand van het vorig jaar. Hierbij komt, dat het afsluiten van een handelsovereenkomst tusschen de Russo Asiatic en de Sovjet-Regering een stimulerende uitwerking heeft gehad. Zoowel voor arbeiders als voor ondernemers van verschillende richting opent dit contract mogelijkheden van verstrekkende richting. Toch zou de uitwerking vermoedelijk veel krachtiger zijn geweest, indien niet de boven-grevelerde gebeurtenissen in Oost-Europa een remmenden invloed uitgeoefend zouden hebben.

De markt te Parijs is eveneens niet bepaald opgewekt

geweest. De berichten van het buitenland zijn natuurlijk niet zeer stimulerend, hoewel de Fransche politiek op het eerste gezicht aan de winnende zijde staat. Doch de mogelijkheid van complicaties doet de beurs deze op zichzelf niet ongunstige positie met een sceptischen blik bekijken. De factoren van binnenlandschen aard zijn echter eerder geschikt om een deprimeerenden invloed uit te oefenen. De stakingsbeweging, aangevangen bij de metaalbewerkeren van Havre, heeft zich langzamerhand over het gansche land uitgebreid en heeft hier en daar ernstige vormen aangenomen. Voorts zijn de oogstberichten niet zeer bemoedigend; hoogstwaarschijnlijk zal de graanoogst zoodanig tegenvallen, dat Frankrijk graan zal hebben in te voeren. Weliswaar staat hiertegenover als gunstige factor, dat de geldmarkt zeer ruim is, ten gevolge waarvan dan ook twee leeningen aan de markt zullen komen (één van 6 milliard ten behoeve van de gecombineerde Fransche spoorwegen en één van 4 milliard voor het Crédit Foncier); doch deze factor is toch niet van voldoende kracht gebleken, om de beurs over de andere belemmerende momenten heen te helpen.

De beurs te New York is ook iets gereageerd, hoewel hier de vaste ondergrond ongeschokt kon blijven bestaan. Dit is voor een groot deel toe te schrijven aan de zeer optimistische beschouwingen, die vrijwel alle organen van het economisch leven ten aanzien van de naaste toekomst leveren. Op deze wijze is men ertoe gekomen, de industriele opleving van de laatste maanden niet als een vleugje te beschouwen, doch als het begin van een nieuwe en betere aera.

Te onzent is de beurs als geheel buitengewoon stil en onbelangwekkend geweest. Het waren slechts enkele afdelingen, die hierop een uitzondering hebben gevormd. In de eerste plaats moet hiertoe worden gerekend de beleggingsmarkt, waar de aankondiging van de gemeenten Amsterdam en 's Hertogenbosch, dat zou worden overgegaan tot aflossing à pari van de 7 pCt. obligaties, uitgegeven door die gemeenten, de vrees heeft doen ontstaan, dat ook andere publieke en particuliere lichamen hiertoe het besluit zouden nemen ten aanzien van hun eventueele uitgaven van schuldbrieven met hoogen rentevoet, indien de emissie-bepalingen zich hiertegen althans niet verzetten. Het publiek is in grooten getale overgegaan tot verkoop van de in aanmerking komende obligaties; het vrijkomende geld is veelal belegd in staatspapieren, hetgeen de rijzing in deze soort obligaties verklaart. Bovendien heeft tot de montering van staats-schuldbrieven medegewerkt de gepubliceerde briefwisseling van den president der Nederlandsche Bank, Mr. Vissering, met de Broederschap van Notarissen, waarin eerstgenoemde het inflatiegevaar voor ons land tot de ware proporties heeft teruggebracht.

Van *buitenlandsche staatsfondsen* waren vooral Russen in trek in verband met de meerdere belangstelling, die in de laatste tijden voor dit land in economisch opzicht is ontstaan. Deze aankopen moeten natuurlijk zuiver als speculatie worden beschouwd, gebaseerd op een algemeene „feeling”, daar het voorloopig wel uitgesloten schijnt, dat Russische staatsfondsen in handen van Nederlandsche houders eenige reële waarde zullen verkrijgen.

	11 Sept.	15 Sept.	18 Sept.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch. 1918	89 ¹ / ₁₆	90	89 ⁷ / ₈	+ 1 ⁸ / ₁₆
4 ¹ / ₂ % „ „ „ 1916	88 ⁵ / ₈	89 ¹⁵ / ₁₆	88 ³ / ₄	+ 1 ⁸ / ₈
4 % „ „ „ 1916	81 ¹ / ₂	82 ³ / ₁₀	81 ¹⁵ / ₁₆	+ 7 ¹ / ₁₆
3 ¹ / ₂ % „ „ „ „	73	74 ¹ / ₈	75	+ 2
3 % „ „ „ „	64 ³ / ₄	65 ¹⁵ / ₁₆	65 ⁵ / ₈	+ 7 ⁸ / ₁₆
2 ¹ / ₂ % Cert. N. W. S. „	56	57 ¹⁸ / ₁₆	57 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
5 % Oost-Indië 1915 „	91 ³ / ₈	91 ³ / ₄	92	+ 5 ⁸ / ₁₆
6 % „ „ 1919 „	95 ³ / ₄	96 ¹ / ₂	96 ¹⁵ / ₁₆	+ 1 ⁸ / ₁₆
4 % Oostenr. Kronenrente	4	2 ³ / ₄	2 ³ / ₄	— 1 ¹ / ₄
5 % Rusland 1906 „	4	5	4 ⁷ / ₈	+ 7 ⁸ / ₁₆
4 % Rusl. bij Hope & Co.	5	6 ¹ / ₄	—	+ 1 ¹ / ₄
4 ¹ / ₂ % China Goud 1898 „	77 ⁷ / ₈	75 ¹ / ₈	75 ¹ / ₈	— 2 ³ / ₄
4 % Japan 1899 „	65 ¹ / ₄	—	66 ¹ / ₄	+ 1
4 % Argentinië Buiten..	69 ¹ / ₂	—	—	—
5 % Brazilië 1895 „	55	57	—	+ 2
7 % Staatsspoor „	103	101	101	— 2
7 % Amsterdam „	102 ¹⁵ / ₁₆	100 ⁷ / ₁₆	100 ³ / ₄	— 2 ⁹ / ₁₆

De tweede afdeling, die de aandacht van het publiek heeft getrokken, was die der *petroleumwaarden*. De mededeeling, dat de Hollandsch-Roemeensche oliebelangen kunnen rekenen op de uitkeering van althans een gedeelte der langbediscussieerde vergoeding van de schade, ontstaan door de opzettelijke vernieling van bronnen en materiaal tijdens den oorlog, heeft voor de betrokken fondsen gedurende enkele dagen een sterke opleving doen ontstaan. Hierbij kwam, dat de prijsverhooging van het product nog is voortgezet. Aan het einde der berichtsperiode viel echter een

vrij gevoelige inzinking in het animo ter beurze te constateeren, zoodat de voordeelige verschillen per saldo slechts minimaal zijn geworden.

De overige afdelingen waren alle min of meer verlaten. Alleen voor *rubberwaarden* toonde de speculatie nog eenige interesse, enerzijds in verband met de onderhandelingen, die van Amerikaansche en Engelsche zijden worden gevoerd ten aanzien van een opleving der rubber-industrie, anderzijds als gevolg van de lichte verbetering van het ruwe product op de wereldmarkt.

	11 Sept.	15 Sept.	18 Sept.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank „	120	126	124	+ 4
Koloniale Bank „	117 ³ / ₄	118 ¹ / ₄	117 ³ / ₈	— 3 ⁸ / ₈
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	123	123 ³ / ₄	123 ¹ / ₈	+ 1 ⁸ / ₈
Rotterd. Bankvereniging..	87 ³ / ₄	—	—	—
Amst. Superfosfaatfabriek „	35 ¹ / ₂	37 ¹ / ₄	38	+ 2 ¹ / ₂
Van Berkel's Patent „	31	32 ¹ / ₄	31 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
Insulinde Oliefabriek „	1 ³ / ₄	1 ³ / ₄	—	—
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand	48	49	49	+ 1
Hollandia Melkproducten „	138	—	—	—
Philips' Gloeilampenfabriek	240 ¹ / ₂	243	—	+ 2 ¹ / ₂
R. S. Stokvis & Zonen „	578	—	—	—
Vereenigde Blikfabrieken „	83	81 ¹ / ₂	82	— 1
Compania Mercantil Argent.	28 ¹ / ₂	28 ³ / ₄	29	+ 1 ¹ / ₂
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	144	146	144 ¹ / ₄	+ 1 ¹ / ₄
Handelsver. Amsterdam „	334	339	333 ¹ / ₄	— 3 ¹ / ₄
Holl. Transatl. Handelsver.	18	—	—	—
Linde Teves & Stokvis „	69 ³ / ₄	69 ¹ / ₂	68	— 1 ³ / ₄
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	1 ¹ / ₄	3 ¹ / ₁₆	—	— 1 ¹ / ₁₆
Tels & Co's Handel-Mij. „	8 ³ / ₄	8 ¹ / ₂	8 ¹ / ₈	— 1 ¹ / ₄
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	127 ¹ / ₈	135	128 ⁵ / ₈	+ 1 ¹ / ₂
Kon. Petroleum-Mij. „	444 ¹ / ₂	461 ¹ / ₄	452 ¹ / ₂	+ 8
Orion Petroleum-Mij.	—	—	—	—
Afgest. Aand.	39	40 ¹ / ₂	38 ¹ / ₂	— 1 ² / ₂
Steaua Romana Petroleum	—	—	—	—
Mij. „ Afgest. Aand.	397 ³ / ₈	—	37	— 2 ⁷ / ₈
Amsterdam-Rubber-Mij. „	70 ¹ / ₄	75 ³ / ₄	72 ¹ / ₂	+ 2 ¹ / ₄
Nederl.-Rubber-Mij. „	40	44	42 ¹ / ₂	+ 2 ¹ / ₂
Oost-Java-Rubber-Mij. „	118 ¹ / ₂	125 ¹ / ₂	124	+ 5 ¹ / ₂
Deli-Batavia. „	232 ¹ / ₂	240	239	+ 6 ¹ / ₂
Deli-Maatschappij „	178 ¹ / ₂	184 ³ / ₄	—	+ 6 ¹ / ₄
Senembah-Maatschappij „	261	273	269 ¹ / ₂	+ 8 ¹ / ₂

Tabakswaarden hebben zich kunnen herstellen van de reactie van de vorige week. Het materiaal in deze fondsen is uitermate schaarsch; na de plaats gehad hebbende fusies bevinden zich de meeste aandelen van de groote, voor het beursverkeer in aanmerking komende maatschappijen, in vaste handen.

De *suikermarkt* bleef vrijwel onbewogen; informaties van beteekenis kwamen dan ook hier te lande niet aan.

De *scheepvaartafdeeling* heeft geen reden tot opmerkingen gegeven.

	11 Sept.	15 Sept.	18 Sept.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn „	106 ¹ / ₂	109 ¹ / ₂	108	+ 1 ¹ / ₂
„ „ „gem.eig.	93	95	93 ¹ / ₂	+ 1 ² / ₂
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. „	35	—	—	—
Hollandsche Stoomboot-Mij.	17	16	18 ¹ / ₂	+ 1 ¹ / ₂
Java-China-Japan-Lijn „	64	65	—	+ 1
Kon. Hollandsche Lloyd „	10	10 ⁵ / ₁₆	10 ³ / ₈	+ 3 ⁸ / ₈
Kon. Ned. Stoomv.-Mij. „	45 ³ / ₄	47	44	— 1 ³ / ₄
Koninkl. Paketvaart Mij. „	75 ¹ / ₂	76 ³ / ₄	77	+ 1 ¹ / ₂
Maatschappij Zeevaart „	52	51	—	— 1
Nederl. Scheepvaart-Unie „	81 ¹ / ₂	82 ³ / ₄	84 ³ / ₄	+ 3 ¹ / ₄
Nievelt Goudriaan „	97	103	104	+ 7
Rotterdamsche Lloyd „	110 ¹ / ₄	112	114	+ 3 ³ / ₄
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	57 ¹ / ₂	—	—	—
„ „ „Nederland” „	114	115 ¹ / ₄	116 ¹ / ₁₆	+ 2 ¹ / ₁₆
„ „ „Noordzee” „	26 ³ / ₄	29 ³ / ₄	30	+ 3 ¹ / ₄
„ „ „Oostzee” „	55	—	—	—

Evenmin was dit het geval voor de *Amerikaansche afdeeling* aan onze beurs; de omzetten bleven zeer klein en de variaties sloten zich geheel aan Wallstreet aan.

	11 Sept.	15 Sept.	18 Sept.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry „	180 ¹ / ₈	—	—	—
Anaconda Copper „	112 ³ / ₄	112 ¹ / ₂	112 ¹⁵ / ₁₆	+ 3 ¹ / ₁₆
Un. States Steel Corp. „	109 ³ / ₄	111 ¹ / ₈	111 ⁷ / ₁₆	+ 1 ¹¹ / ₁₆
Atchison Topeka „	108 ¹ / ₄	111	—	+ 2 ³ / ₄
Southern Pacific „	100	100 ¹ / ₄	101 ⁷ / ₁₆	+ 1 ⁷ / ₁₆
Union Pacific „	160	—	162 ¹ / ₂	+ 2 ¹ / ₂
Int. Merc. Marine orig. Com.	14 ¹³ / ₁₆	15 ¹ / ₄	15 ⁷ / ₁₆	+ 5 ⁸ / ₁₆
„ „ „ „ „ prefs.	58 ³ / ₁₆	59 ³ / ₄	—	+ 1 ⁹ / ₁₆

De *geldmarkt* is iets vaster geworden; *prolongatierente* monterde van 2¹/₂ tot 3 pCt.

GOEDERENHANDEL. GRANEN.

19 September 1922.

In het begin der afgelopen week toonde de tarwemarkt weinig leven, en vooral ten gevolge der berichten omtrent de zeer groote opbrengst in Canada was de stemming nu en dan zelfs flauw met dalende prijzen in Noord- zoowel als Zuid-Amerika. De Canadeesche tarweopbrengst wordt officieel geschat op 30 pCt. meer dan het vorige seizoen, waarmee het recordcijfer van 1915 bijna is bereikt. Voor gerst en haver is de vermeerdering eveneens omstreeks 30 pCt. en de roggeoogst is zelfs niet minder dan 130 pCt. grooter dan in 1921. Het aanbod van Canadeesche tarwe is ruim, doch ook de vraag was beter dan tevoren, zoowel in Engeland als in sommige landen van het Continent, zoodat een vrij bevredigende omzet werd bereikt. Vooral ook Italië was geregeld als koper in de markt. Voor oude Manitobatarwe was de vraag in Engeland levendig, doch afgezien van Manitoba's waren de zaken niet van grooten omvang. De groote kooplust, die van Frankrijk werd verwacht, laat nog op zich wachten, misschien in verband met de omstandigheid, dat de opbrengst daar ten slotte hooger wordt geschat dan tot nog toe het geval was. Er is zelfs sprake van, dat de nieuwe oogst te zamen met het overschot van het vorige seizoen en de besparing, welke uit de nu voorgeschreven zuinige uitmaling wordt verwacht, bijna geheel zou kunnen voorzien in de Fransche tarwebehoefte. Zelfs indien deze berekening te optimistisch mocht blijken, zal dus waarschijnlijk Frankrijk minder tarwe behoeven dan tot nu toe werd aangenomen. In Duitsland overtreffen echter de resultaten niet de verwachtingen. Niet slechts zijn de kwaliteiten der verschillende graansoorten onbevredigend, doch de opbrengst van broodgraan blijft bovendien 20 pCt. beneden die van het vorige jaar. Voor alle graansoorten te zamen is de vermindering 17½ pCt. In Tsjechoslowakije komt het oogstresultaat vrijwel overeen met het Duitsche, terwijl ook Spanje belangrijk lagere opbrengsten heeft dan in het vorige jaar. In Engeland wordt de vermindering in den tarweoogst tegenover het vorige jaar geschat op circa 13 pCt., terwijl verder vooral de haver zeer van het ongunstige weder heeft geleden. Uit dit alles blijkt wel, dat de behoefte aan overzeesch broodgraan dit jaar grooter zal zijn dan in 1921 en de groote Noord-Amerikaansche overschotten dus zeer goed van pas komen, al zullen dan ook enkele der invoerlanden uit financiële overwegingen bezwaarlijk hun tekort geheel kunnen aanvullen. Gelukkig schijnt het, dat Rusland dit jaar niet gedwongen zal zijn zich onder de invoerlanden te scharen. Volgens de laatste berichten zou de oogst voldoende zijn om de behoefte te dekken en zelfs zou uit Novorossisk en misschien ook uit Odessa spoedig uitvoer van tarwe zijn te verwachten, niet zoozeer echter wegens den overvloed als wel ten gevolge der onmogelijkheid, om de locale overschotten naar Centraal-Rusland te

vervoeren. Het is onder de tegenwoordige ongeregelde omstandigheden op politiek en financieel gebied bezwaarlijker dan ooit om zich te wagen aan voorspellingen omtrent den toekomstigen loop der graanmarkten, doch ondanks de ongunstige oogsteijfers in de Europeesche invoerlanden schijnt men wel te mogen aannemen, dat door de zeer groote Noord-Amerikaansche oogsten de voorziening in de Europeesche behoefte zeer voldoende verzekerd is. Bovendien mag van Britsch-Indië eenige uitvoer worden verwacht, heeft Mandsjoerije een grooten oogst en ontwikkelt in Argentinië de nieuwe oogst zich naar wensch. De loop der graanmarkten in het begin der week was in overeenstemming met deze beschouwing, evenals de houding der koopers, die, afgezien van eenigen kooplust voor Manitoba's op aflading, zich bepaalden tot dekking der onmiddellijke behoefte. Tegen het einde der week sloeg in Chicago de stemming om. Het schijnt, dat de Turksche crisis daartoe een der aanleidingen is geweest, terwijl bovendien ten gevolge der spoorwegstaking en tekort aan kolen de aanvoeren niet meevallen. Vrijdag steeg de tarweprijs te Chicago 1½ tot 2½ dollarcent per 60 lbs. Winnipeg vertoonde eene dergelijke verhooging en Argentinië was iets vaster. Wel ging Zaterdag vooral te Winnipeg een gedeelte der verhooging weder verloren, doch Maandag was Chicago zeer vast met belangrijke prijsstijging, die den prijs voor September-tarwe 4½, voor den December-termijn 3¼ cent boven het niveau van 11 September bracht. Tot nog toe volgt Europa het voorbeeld slechts in geringe mate, behalve te Antwerpen, waar gisteren de willigte in Noord-Amerika leidde tot groote zaken in alle graansoorten tot stijgende prijzen.

Mais blijft in Amerika vrij vast ten gevolge van de ook in September nog voortdurende klachten over schade aan den nieuwen oogst wegens overmatige hitte. Wel is daarin de laatste dagen verbetering gekomen, doch de willige tarwemarkt oefent ook op mais haar invloed uit en deed de laatste dagen de prijzen verder stijgen tot ½ à ¾ cent per 56 lbs. boven 11 September, nadat eerst eenige prijsdaling had plaats gevonden. De verschepingen van mais uit Noord-Amerika waren ook deze week weder van matigen omvang, doch het Argentijnsche kwantum begint geleidelijk te vermeederen. Het weder heeft in Argentinië eindelijk eenige meer blijvende verbetering ondergaan, waardoor dadelijk de aanvoeren van mais sterk zijn vermeerdert en dus ook uitbreiding der verschepingen waarschijnlijk wordt. De vraag voor Noord-Amerikaansche mais op het Continent is teleurstellend, nu Duitsland tot groote aankopen niet in staat is. In Engeland verbeterde de vraag eenigszins. Vooral voor het beperkte aanbod van spoedige La Platamais bestond goede vraag, evenals in Nederland en België.

Gerst blijft stil ondanks vaste markten in Noord-Amerika. Voor haver bestaat in Engeland betere vraag wegens de vertraging in den inlandschen oogst. Ook België koopt ge-

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Sept.	Mais Sept.	Haver Sept.	Tarwe Oct.	Mais Oct.	Lijnzaad Oct.
16 Spt. '22	101 ⁵ / ₈	62 ¹ / ₄	37 ³ / ₈	11,35	8,—	18,70
9 " '22	100 ⁵ / ₈	62 ³ / ₈	35 ¹ / ₄	11,50	7,95	18,95 ¹ / ₂
16 Spt. '21	127 ¹ / ₂	56 ³ / ₈	37 ¹ / ₈	17,10	8,75	20,—
16 Spt. '20	246	129 ³ / ₄	60 ⁷ / ₈	20,25 ¹ / ₂	10,10	26,25
16 Spt. '19	223 ¹ / ₂	140 ¹ / ₂	67	15,15	7,85	25,30
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70

¹) per September. ²) per Februari

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	18 Sept. 1922	11 Sept. 1922	19 Sept. 1921
Tarwe* ¹)	12,35	12,35	18,—
Rogge (No. 2 Western) ¹)	9,70	9,90	15,50
Mais (La Plata) ²)	215,—	215,—	206,—
Gerst (48 lb. malting) . . . ²)	193,—	190,—	270,—
Haver (38 lb. white cl.) . . ¹)	10,25	10,—	14,—
Lijnkoeken (Noord-Amerika van La Plata zaad ¹)	13,75	13,—	18,50
Lijnzaad (La Plata) ³)	380,—	382,—	426,—

¹) p. 100 K.G. ²) p. 2000 K.G. ³) per 1960 K.G.
*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	10/16 Sept. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdvak 1921	10/16 Sept. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdvak 1921	1922	1921
Tarwe	38.982	812.936	1.058.638	3.148	30.124	30.461	843.060	1.089.099
Rogge	35.671	195.015	107.352	—	—	325	195.015	107.677
Boekweit	—	9.555	4.801	—	—	576	9.555	5.377
Mais	5.205	721.997	676.782	3.600	73.435	66.344	795.432	743.126
Gerst	636	104.681	183.373	—	3.597	6.974	108.278	190.347
Haver	145	84.667	62.385	—	50	3.345	84.717	65.730
Lijnzaad	2.447	124.672	119.032	—	61.864	95.335	186.536	214.367
Lijnkoek	2.302	57.608	82.432	—	1.547	19.120	59.155	101.552
Tarwemeel	468	38.568	43.109	334	5.338	1.735	43.906	44.844
Andere meelsoorten	105	7.336	33.962	—	2.615	1.348	9.951	35.310

regeld Noord-Amerikaansche haver, terwijl in Nederland weliswaar voor goede soorten belangstelling bestaat wegens den vochtigen toestand, waarin de Nederlandsche haver ter markt komt, doch de omzet toch teleurstellend is.

Lijnzaad is stil, zoowel wat betreft den invoerhandel in Amerika, waar de eigen nieuwe oogst voorloopig in de behoefte voorziet, als in Europa.

Nederland. Voor tarwe bestond deze week vrij goede kooplust en vooral Noord-Amerikaansche soorten werden geregeld gekocht. De voorraden te Rotterdam hebben den laatsten tijd belangrijke vermindering ondergaan, mede ten gevolge van verkoopen naar België. Vooral in de laatste dagen der week, toen de stemming in Amerika vaster liep, werd door de Nederlandsche molenaars flink gekocht.

Voor Noord-Amerikaansche maïs verbeterde de stemming, en met geleidelijke vermindering der voorraden konden eindelijk weder in ietwat ruimere mate nieuwe zaken tot stand komen, zoowel van Noord-Amerika als van Antwerpen. Voor La Platamaïs bestaat reeds geruimen tijd allernijnt gebrek aan belangstelling en spoedige partijen worden tot hooge prijzen gemakkelijk verkocht. Gerst is stil met onveranderde prijzen en matigen omzet. Omtrent de Nederlandsche havermarkt werd hierboven reeds eene enkele opmerking gemaakt.

Lijnzaad blijft stil, ofschoon in den loop der week vooral in stoomende partijen nu en dan zaken tot stand kwamen.

SUIKER.

Wegens de vele regenbuien konden in Duitschland de werkzaamheden op de bietvelden weinig voortgang maken en de lage temperatuur deed aan de ontwikkeling van het gewas geen goed. Onder deze omstandigheden zal met het oogsten over het algemeen wat later begonnen worden ten einde het rendement niet te veel te laten lijden. Wanneer niet spoedig wat warmer weer intreedt, wordt verwacht, dat het rendement ongeveer 1½—2 pCt. beneden verleden jaar zal bedragen. De regeering heeft eene verordening uitgevaardigd, waarbij het verboden is binnenlandsche suiker te gebruiken voor de industrie van chocolade, suikerwerken en alcoholische dranken, welke dus voorloopig aangewezen zal zijn op importsuiker.

In Tsjechoslowakije luiden de berichten over den stand van den oogst gunstig.

In Frankrijk varieeren de ramingen tusschen 450 en 600.000 tons, tegen eene opbrengst van 305.000 tons in het vorig jaar.

De Engelse Board of Trade-statistiek luidt als volgt:

	Aug. 1922	Aug. 1921	Jn./Aug. 1922	Jn./Aug. 1921
	tons	tons	tons	tons
Import rietsuiker ...	64.534	29.556	958.277	572.049
„ biet „ ...	—	—	—	—
„ geraffineerd ...	43.700	49.336	363.977	329.212
Totaal ...	108.234	78.892	1.322.254	901.261
Voorr. in Entrepôt ..	248.500	250.900	—	—
„ Raffinieren ..	48.150	46.600	—	—
Opbrengst ..	84.742	52.113	636.987	529.071
Binnenl. consumptie ..	139.107	111.297	1.077.075	925.958
Totale export	2.291	802	35.656	6.953
Voorr. op 31 Juli 1922 ...	346.900 tons	1921 342.000 tons		
„ „ 31 Aug. 1922 ...	296.650 „	1921 297.500 „		

F. O. Licht geeft het volgende overzicht der zichtbare voorraden:

	1922 tons	1921 tons	1920 tons
Duitschland 1 Aug.	116.250	178.878	133.417
Tsjechoslowakije 1 Aug. ..	237.685	120.880	104.027
Frankrijk 1 Aug.	65.154	36.711	63.678
Holland 1 Aug.	52.743	26.025	27.673
België 1 Aug.	24.995	29.780	33.732
Engeland 1 Sept.	318.368	317.448	403.964
Te zamen in Europa	815.195	709.722	766.491
V.-St. v. N.-Amerika	195.918	104.038	131.990
Cuba, alle havens, 2 Sept. .	453.069	1.225.285	314.401
Totaal ...	1.464.182	2.039.045	1.212.882

In Amerika liepen de prijzen deze week gestadig terug. De noteeringen voor Spot Centrifugals waren aan het begin en het einde der week resp. d.c. 4,99/4,73 en op de termijnmarkt waren deze voor October d.c. 3,25/3,05; December d.c. 3,34/3,15; Maart d.c. 3,15/2,99; en Mei d.c. 3,25/3,10.

De Cuba-statistiek luidt als volgt:

	1922 tons	1921 tons	1920 tons
Weekontvangsten 9 Sept. .	25.000	33.452	13.974
Tot. ontv. 1 Jan.-9 Sept. ...	3.713.000	3.185.000	3.488.229
Werkende fabrieken	3	3	3
Weekexport 9 Sept.	62.000	44.253	21.935
Tot. exp. sed. 1 Jan.-9 Sept. .	3.291.000	1.971.000	3.467.767
Tot. voorraad op 9 Sept. .	398.000	1.230.550	306.440

Op Java kwam er zoo goed als geen verandering in de prijzen. De tweedehandsch prijs beweegt zich om en bij f 13,—, waartoe van tijd tot tijd kleine afdoeningen plaats vinden.

In Holland opende de markt deze week tamelijk vast, doch liepen na eenige afdoeningen de prijzen voor November en December wegens ruim aanbod terug. Tegen den verlaagden prijs van f 21,50 werd nogal wat afgedaan. In September en October kwamen weinig zaken tot stand wegens vasthoudendheid van verkoopers, die respectievelijk ongeveer f 22½ en f 22,— verlangden. De prijzen voor spoedig aankomende Javasuiker bewogen zich tusschen f 22½ en f 23,—.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Sept.	Londen		New York 96 pCt. Centrifugals	
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per September/October		Amer. Granulated c.i.f. September
12 Sept. '22	f 22 ³ / ₈	Sh. 58/3	Sh. 19/3	Sh. 23/3	\$ cts. 4,95
5 „ '22	„ 22 ³ / ₄	57/9	19/7 ¹ / ₂	23/6	5,24
12 Sept. '21	„ 29,—	61/—	20/6	27/—	4,86
12 Sept. '20	„ —	116/—	70/—	—	10,76
4 Juli '14	„ 11 ¹⁸ / ₃₂	18/—	—	—	3,26

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	16 Sept. '22	9 Sept. '22	1 Sept. '22	16 Sept. '21	16 Sept. '20
New York voor Middling ..	21,50 c	22,— c	22,25 c	—,— c	31,— c
New Orleans voor Middling	21,— c	21,80 c	21,75 c	—,— c	28,— c
Liverpool voor Fy Middling	13,42 d	12,94 d	—,— d	—,— d	23,73 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen)

	1 Aug. '22 tot 16 Sept. '22	Overeenkomstige perioden	
		1920—21	1919—20
Ontvangsten Gulf-Havens..	385	514	286
„ Atlant.Havens	118	184	66
Uitvoer naar Gr. Britannië	127	106	106
„ „ 't Vasteland.	245	425	156
„ „ Japan etc...			
Voorraden in duizendtallen	15 Sept. '22	16 Sept. '21	17 Sept. '20

Amerik. havens.....	—	—	757
Binnenland.....	—	—	775
New York	—	—	25
New Orleans	—	—	196
Liverpool	—	—	872

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester, d.d. 13 September 1922.

Prijzen van Amerikaansche katoen fluctueeren dagelijks zonder dat er veel verandering komt, hoewel prijzen over het algemeen de laatste dagen wat vaster zijn. Het eerste Ginnersbericht geeft het aantal geginde balen tot 31 Augustus aan als 817.000 tegen 486.000 verleden jaar en 352.000 in 1920, terwijl de grootste toename in Georgia en Texas heeft plaats gevonden. Men meent, dat deze groote toename in Texas de oorzaak is van het feit, dat de oogst door de groote hitte zeer vroeg rijp is geworden, zoodat men vreesd, dat het plukseizoen daar ook spoedig afgelopen zal zijn. Ontvangsten in de Amerikaansche havens nemen ook toe, doordat de exportvraag eenigszins toegenomen is. De toestand van den oogst schijnt echter niet verbeterd te zijn daar de National Ginners een conditie van 49,4 pCt. hebben gepubliceerd, hetwelk een verslechtering is van 7,6 pCt. sedert het begin der maand. De berichten omtrent den Egyptischen oogst blijven gunstig en prijzen zijn onveranderd.

Zoowel Amerikaansche als Egyptische garens zijn onver-

anderd en zelfs hier en daar iets lager, doch de vraag is vrij onbelangrijk. Men spreekt er weer over om gedurende vier weken de spinnerijen 's Zaterdag en 's Maandags stil te zetten. Er heeft een stemming bij de Spinners plaats gevonden, waarvan het resultaat nog niet bekend is. De exportvraag is gering en de prijzen die geboden worden over het algemeen te laag. Enkele zaken in speciale nummers voor India zijn gedaan, maar in de gewone nummers 40er en 44er, is het onmogelijk behoorlijke orders te krijgen, zoodat daarin dan ook weinig omgaat. Ook voor getwijnde garens is weinig belangstelling. Biedingen uit Bombay voor 40/2 zijn over het algemeen zeer laag en leiden slechts in enkele gevallen tot zaken. Egyptische garens zijn vrij vast, doch ook hierin gaat slechts weinig om, terwijl hetzelfde gezegd kan worden van de garens voor de naaigarenfabrieken.

De doekmarkt is nog zeer kalm. Er zijn wel aanvragen van verschillende markten, terwijl ook China weer eenige belangstelling schijnt te toonen. Er is echter nog geen vertrouwen bij koopers, ook al niet door den slechten politieken toestand in Europa en vooral nu weer in den Levant. Een opleving van den wereldhandel is alleen dan mogelijk indien de economische toestand in Duitschland en de andere Midden-Europeesche landen, die in den regel groote hoeveelheden koloniale producten koopen, weer verbeterd en hierop schijnt voorloopig nog weinig kans. De biedingen uit het Oosten zijn dan ook in den regel te laag en hebben slechts in enkele gevallen tot zaken geleid. Fabrikanten zijn meestal vrij vast gestemd en over het algemeen niet geneigd tot deze lage biedingen af te geven.

6 Sept. 13 Sept. Oost. koersen. 5 Sept. 12 Sept.
 Liverpoolnoteeringen T.T. op Indië $1\frac{3}{8}$ $1\frac{3}{8}$
 F.G.F. Sakellaris 17,25 17,50 T.T. op Hongkong $2\frac{6}{8}$ $2\frac{6}{8}$
 G.F. No. 1 Oomra 8,95 8,95 T.T. op Shanghai. $3\frac{6}{8}$ $3\frac{5}{8}$

KAPOK.

(Opgave van de Makelaars Gebrs. van der Vies, Amsterdam.)

Kapokstatistiek op 31 Augustus 1922.

Importeurs:	Voorr. Aanv. Verk. Voorr.		Voorr. op 31 Aug.	
	1 Jan. tot 1922	31 Aug.		31 Aug.
H. G. Th. Crone	115	5608	5718	5
Edgar & Co.	—	2445	2105	340
Van Eeghen & Co.	—	6409	6409	—
Handel en Cultuur Mij. . .	44	3952	3941	55
Hand. Venn. Maintz & Co.	199	961	1160	—
Hand. Verg. Reiss & Co. . .	—	124	124	—
Van Heekeren & Co.	—	1995	1995	—
Hoving & Beer	157	464	481	140
Internationale Prod. Cie.	348	1753	2101	—
Koning Teves & Co.	—	782	782	—
Landb. Mij. „Geboegan” . .	64	88	152	—
Mendes de Jong & Co.	—	95	95	—
A. Merens	—	1426	1426	—
Mirandolle Vouë & Co. . .	—	11842	11825	17
Wm. H. Muller & Co.	—	1250	1250	—
Ned. Mij. v. Overzeehandel	3617	1510	5127	—
C. Strauss Evans	—	472	472	—
W. Tengbergen & Co.	—	200	200	—
Weise & Co.	1298	7101	8261	138
Zweedsche Oost-Ind. Cie.	173	2368	2541	—
Order	—	1084	1084	—
	6015	51920	57249	695

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk.)

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
16 Sept. 1922	1.841.000	16.200	2.553.000	22.300	$6\frac{7}{8}$
9 " 1922	1)	1)	1)	1)	1)
2 " 1922	1.829.000	15.250	2.613.000	20.000	$7\frac{1}{4}$
16 Sept. 1921	1.603.000	12.400	3.084.000	15.400	$8\frac{5}{16}$

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
16 Sept. 1922....	87.000	749.000	169.000	1.450.000
16 Sept. 1921....	100.000	1.067.000	183.000	1.916.000

1) Feestdag.

Statistiek der firma G. Duuring & Zoon.

Zichtbare voorraad op 1 September 1922 in duizenden balen.

	1922	1921	1920	1919	1918	
Voorraad in Europa ..	2.452	1.737	2.202	2.716	1.249	
Stoomend (Brazilië ..	657	839	475	330	117	
n. Europa (Oost-Indië.	17	18	—	113	?	
	3.126	2.594	2.677	3.159	1.366	
Voorraad Ver. Staten	901	1.680	1.936	1.108	1.955	
Stoomend } naar } Ver. Staten }	Brazilië ..	381	194	625	609	546
	4.408	4.468	5.238	4.876	3.867	
Voorraad in Rio	1.805	1.475	348	547	759	
" " Santos ..	2.576	3.083	1.922	4.811	6.190	
" " Bahia ..	12	37	18	14	75	
Totaal.....	8.801	9.063	7.526	10.248	10.891	
Op 1 Augustus	8.614	9.192	6.729	10.225	11.189	
Op 1 Juli	8.639	8.700	6.750	10.336	11.702	

RUBBER.

De markt verkeerde deze week in vaste stemming en noteeringen waren hooger. Het slot was echter onregelmatig en er waren weder verkoopers op aanmerkelijk lager niveau.

De noteeringen zijn:

	einde voorafgaande week:	
Prima Crêpe September	$39\frac{1}{2}$ ct.	40 ct.
" " Oct./Dec.	$39\frac{1}{2}$ "	41 "
" " Jan./Maart	$40\frac{1}{2}$ "	$42\frac{1}{2}$ "
Smoked Sheets September	$39\frac{1}{2}$ "	$41\frac{1}{2}$ "
" " Oct./Dec.	40 "	$42\frac{1}{2}$ "
" " Jan./Maart	41 "	43 "

18 September 1922.

COPRA.

De markt was deze week kalm gestemd. De prijzen in Indië blijven hoog, en daar de vrachten met ca. 75 cents per 100 K.G. verhoogd zijn, is men op het aanbod van Londen en handelaren aangewezen.

De vraag voor consumptie was wat beter. Van stoomend zijn flinke partijen verkocht.

De noteeringen zijn:

October/December aflading	f 27,—
September/November ..	26,75
Stoomend	26,37 $\frac{1}{2}$

18 September 1922.

VERKEERSWEZEN.**SCHIEPVAART.****GRAAN.**

Data	Petro-grad Londen/ Rotterdam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
11-16 Sept. 1922	—	—	$10\frac{1}{2}$	2/9	20/8	20/8
4-9 " 1922	—	—	$10\frac{3}{4}$	2/6	22/4	20/4
12-17 Sept. 1921	—	—	$4\frac{10}{16}$	$4\frac{10}{16}$	27/-	27/-
13-18 Sept. 1920	—	—	11/6	11/6	105/-	105/-
Juli 1914	11 d.	7/3	$1\frac{11}{16}$	$1\frac{11}{16}$	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
11-16 Sept. '22	6/6	$11\frac{1}{2}$	13/9	$16\frac{10}{16}$	$5\frac{5}{16}$	8/-
4-9 " '22	7/-	11/5	13/9	17/-	5/6	7/9
12-17 Sept. '21	8/-	13/-	12/6	14/-	6/3	9/3
13-18 Sept. '20	—	—	30/-	—	—	22/6
Juli 1914	fr. 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
11-15 September 1922..	19/6	26/-	30/-	$31\frac{10}{16}$
4-9 " 1922..	19/6	26/-	30/-	30/-
12-17 September 1921..	30/-	—	—	—
13-18 September 1920..	75/-	120/-	—	—
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) Amer. cents p. 100 lbs.